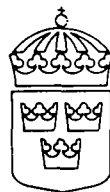

Regeringens proposition

1992/93:58

Bostadsanpassningsbidrag m.m.

Prop.
1992/93:58

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 15 oktober 1992.

På regeringens vägnar

Carl Bildt

Bengt Westerberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att en ny gemensam lag ersätter förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag och förordningen (1985:489) om statsbidrag för att återställa handikappanpassade bostäder m.m. Genom lagregleringen föreslås kommunerna få en skyldighet att lämna stöd till bostadsanpassning och återställning enligt bestämmelser som i huvudsak stämmer överens med nuvarande ordning. Lagen innehåller dock vissa förändringar i förhållande till nu gällande bestämmelser både i fråga om stödet och handläggningen.

I fråga om *den bidragsberättigade kretsen* föreslås den ändringen att rätten till bostadsanpassningsbidrag skall vara förbehållet enskilda personer som äger en bostad för permanent bruk eller som innehar en sådan bostad med hyres- eller bostadsrätt. Bostadsrättsföreningar, privata fastighetsägare och allmännyttiga företag samt kommuner och landsting har däremot inte rätt till bostadsanpassningsbidrag för att anpassa en bostad åt en hyresgäst eller en bostadsrättshavare.

När det gäller *bidragsberättigande åtgärder* föreslås att det i lagen markeras att bostadsanpassningsbidraget avser endast bostadens fasta funktioner. Bidrag lämnas under förutsättning att anpassningsåtgärden är nödvändig för att bostaden skall vara ändamålsenlig som bostad för den funktionshindrade.

Vid *nybyggnad samt köp eller byte av bostad* föreslås att det i lagen införs den begränsningen för att få bostadsanpassningsbidrag, att det skall finnas särskilda skäl för att välja en bostad som kräver anpassningsåtgärd.

I fråga om rätten till *återställningsbidrag* föreslås vissa smärre ändringar i förhållande till nuvarande ordning.

I fråga om *besvärsordningen* föreslås att kommunernas beslut i bidragsärenden får överklagas hos länsrätten.

Boverket föreslås få ansvar för tillsyn av verksamheten.

Den nya lagen föreslås träda i kraft *den 1 januari 1993*.

1 Förslag till

Lag om bostadsanpassningsbidrag m.m.

Häriigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag har till ändamål att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionshinder möjlighet till ett självständigt liv i eget boende.

2 § Kommunerna svarar för att bidrag lämnas till anpassning och återställning av bostäder enligt bestämmelserna i denna lag.

3 § Boverket har tillsyn över kommunernas bidragsverksamhet.

Bostadsanpassningsbidrag

4 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas till enskild person som äger en bostad för permanent bruk eller som innehar en sådan bostad med hyres- eller bostadsrätt. Om bostaden hyrs i andra hand, lämnas bidrag endast om anpassningsåtgärden är skäligen med hänsyn till hur långvarig upplåtelsen är.

5 § Om någon åtar sig att regelbundet under vissa perioder svara för omvårdnaden av en funktionshindrad person i sin bostad och om åtagandet kan antas avse en längre tid, lämnas bidrag även för anpassning av den bostaden.

6 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas för åtgärder för anpassning av bostadens fasta funktioner i och i anslutning till en funktionshindrad persons bostad. Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden skall vara ändamålsenlig som bostad för den funktionshindrade.

7 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas även för

1. åtgärder som har samband med den funktionshindrades behov av rehabilitering, funktionsträning och sjukvård, om behovet inte skäligen bör tillgodoses på annat sätt,

2. åtgärder som gör det möjligt för den funktionshindrade att utöva hobbyverksamhet, om han på grund av sitt funktionshinder inte kan delta i aktiviteter utanför bostaden och

3. reparation av utrustning som har anskaffats med stöd av bidrag enligt denna lag eller motsvarande äldre bestämmelser och reparationen inte utgör normalt bostadsunderhåll.

8 § Vid nybyggnad samt vid köp eller byte av bostad lämnas bostadsanpassningsbidrag endast om det finns särskilda skäl för att välja en bostad som kräver anpassningsåtgärd.

9 § Med standardhöjande åtgärd avses en åtgärd som i väsentlig mån förbättrar husets eller bostadens funktioner eller som tillför huset eller bostaden ny funktion.

10 § Bostadsanpassningsbidrag för standardhöjande åtgärder lämnas endast om

1. lägenheten har lägsta godtagbara standard enligt 2 b § bostadssaneringslagen (1973:531) och

2. åtgärderna inte utgör ett led i en större upprustning.

Trots bestämmelserna i första stycket 1 lämnas bidrag för standardhöjande åtgärder i en funktionshindrad persons egen bostad, om åtgärderna behövs för att det skall vara möjligt för den funktionshindrade att bo kvar och om det med hänsyn till den tid han bott i huset och övriga omständigheter kan anses lämpligt att han ges en sådan möjlighet.

Bidrag till återställning av anpassade bostäder

11 § Ägare av bostadshus har rätt till bidrag för kostnader för att ta bort anordningar för funktionshindrade personer (återställning) som har utförts

1. i eller i anslutning till hyreslägenheter eller småhus som hyrs ut, eller

2. i anslutning till bostadsrättslägenheter i flerbostadshus, om anordningarna avser att underlätta för en funktionshindrad person att komma in i och ut ur lägenheten eller att förflytta sig till och från huset eller inom tomten.

12 § Återställningsbidrag lämnas under förutsättning att

1. återställningen avser en anpassningsåtgärd som har utförts med stöd av bidrag enligt denna lag, förordningen (1982:639) om bostadsanpassningsbidrag eller förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag och

2. anpassningsåtgärden på grund av ändrade förhållanden inte längre kan utnyttjas för sitt ändamål och åtgärden är till nackdel för andra boende.

13 § För bidrag enligt 11 § 1 gäller också att husägaren har tillförsäkrat kommunen rätt att när den anpassade lägenheten blir ledig anvisa den till bostadssökande och att kommunen vid den tidpunkt då lägenheten blir ledig inte har kunnat anvisa den till någon annan person med funktionshinder.

Bidragens storlek

14 § Bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag lämnas med belopp som motsvarar skälig kostnad för åtgärderna. Återställningsbidrag lämnas dock endast om den godkända kostnaden vid ett och samma tillfälle överstiger 5 000 kronor.

Handläggning av bidragsärenden m.m.

15 § Före utbetalningen av bostadsanpassningsbidrag eller återställningsbidrag får den kommun som beviljat bidraget återkalla beslutet, om de förutsättningar som låg till grund för beslutet inte längre föreligger.

16 § Bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag betalas ut sedan åtgärd som bidraget avser har utförts.

17 § Kommunen får besluta om återbetalning av bidrag helt eller delvis

1. om mottagaren av bidraget genom oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att bidrag felaktigt har lämnats eller lämnats med för högt belopp,

2. om bidrag i annat fall felaktigt har lämnats eller lämnats med för högt belopp och mottagaren skäligen borde ha insett detta.

Kommunen får helt eller delvis efterge återbetalningsskyldigheten, om det finns särskilda skäl.

Överklagande

18 § Kommunens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

2. Genom denna lag upphävs förordningen (1985:489) om statsbidrag för att återställa handikappanpassade bostäder m.m. och förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag.

3. I ärenden där beslut om bostadsanpassningsbidrag fattats före den 1 januari 1993 gäller förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag.

4. Har ansökan om bostadsanpassningsbidrag kommit in före den 1 januari 1993 skall prövning av ansökan ske med tillämpning även av bestämmelsen i 3 § första meningen förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag om att bostadsanpassningsbidrag lämnas till ägare av bostadshus.

5. Bestämmelsen i 9 § andra stycket förordningen (1985:489) gäller fortfarande om Boverket har beslutat om statsbidrag före den 1 januari 1993.

Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härigenom föreskrivs att 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar skall ha följande lydelse

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds-, folkbokförings- och bilregisterförfattningarna samt lagen (1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m.m. i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m.fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl., lagen (1988:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl., lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, smittskyddslagen (1988:1472), karantänslagen (1989:290), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgörande m.m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m.fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl., lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl., *lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m.*, lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, smittskyddslagen (1988:1472), karantänslagen (1989:290), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgörande m.m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten,

5. mål som överklagas från allmän försäkringskassa i den utsträckning som är särskilt föreskrivet.

Mål som överklagas från riksförsäkringsverket med tillämpning av 20 kap. 11 § lagen (1962:381) om allmän försäkring prövas av länsrätten i Stockholms län.

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte-, taxerings- eller uppbördsförfattningarna som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 oktober 1992

Närvarande: statsministern Bildt, ordförande, och statsråden B. Westerberg, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, Ask

Föredragande: statsrådet B. Westerberg

Proposition om bostadsanpassningsbidrag m.m.

1 Inledning

Bostadsanpassningsbidrag beviljas enligt förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag. Bidrag lämnas för sådana anpassningsåtgärder inom och i anslutning till en bostadslägenhet som behövs för att den skall vara ändamålsenlig som bostad för den handikappade. Kommunerna sköter bidragsgivningen och betalar ut bidragen. I vissa fall – s.k. kombinationsärenden – beslutar dock länsbostadsnämnden. Staten lämnar bidrag med 40 procent av kommunernas kostnader för bostadsanpassningsbidrag.

Bidrag kan också lämnas till fastighetsägare för återställning av åtgärder för bostadsanpassning enligt förordningen (1985:489) om statsbidrag för att återställa handikappanpassade bostäder m.m. Staten lämnar bidrag med 50 procent av den godkända kostnaden under förutsättning att kommunen lämnar bidrag med 50 procent. En ytterligare förutsättning är att kostnaden överstiger 5 000 kronor.

Statligt bidrag till kommunerna för kostnader i samband med förvaltning och omhändertagande av vissa lyftanordningar m.m. för handikappade beviljas enligt ett regeringsbeslut den 29 januari 1987.

Från den 1 januari 1993 kommer vissa specialdestinerade statsbidrag, som lämnas till verksamheter för vilka kommuner och landsting är ansvariga, att inordnas i ett generellt system för de statliga bidragen. Till de bidrag som berörs av denna förändring hör statsbidragen till bostadsanpassning, återställande av handikappanpassade lägenheter och återanvändning av lyftanordningar.

I och med att statsbidraget till bostadsanpassning försvinner kommer förordningen om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag att upphöra. Därmed kommer verksamheten med bostadsanpassning att helt och hållet vara en oreglerad verksamhet. Med hänsyn till bostadsanpassningens viktiga roll inom äldre- och handikappomsorgen anser jag detta inte vara godtagbart. Kommunerna bör därför genom en särskild reglering ges skyldighet att svara för bostadsanpassningsverksamheten.

I en inom Socialdepartementet upprättad departementspromemoria (Ds 1992:56) Bostadsanpassningsbidrag m.m, lämnas förslag till en ny gemensam lag om bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag som skall ersätta de förordningar som upphör att gälla den 1 januari 1993. Lagen innehåller vissa förändringar i förhållande till nuvarande ordning både i fråga om stödet och handläggningen.

Till protokollet i detta ärende bör fogas en sammanfattning av promemorian som *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av deras yttranden bör också fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2 Allmän motivering

2.1 Nuvarande ordning

Den nu gällande förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag (BAB) trädde i kraft den 1 januari 1988. Förordningen innebär i nuvarande lydelse sammanfattningsvis följande.

Bidragsverksamheten handhas av kommunerna. Boverket och länsbostadsnämnderna har tillsyn över kommunernas bidragsverksamhet (2 §).

Bostadsanpassningsbidrag lämnas till ägare av bostadshus samt hyresgäst och bostadsrättshavare (3 §). Bidrag lämnas för sådana åtgärder i och i anslutning till en handikappad persons bostad som behövs för att den skall vara ändamålsenlig som bostad för den handikappade (4 §). Bidrag lämnas också för åtgärder som har samband med den handikappades behov av rehabilitering, funktionsträning och sjukvård. Även för åtgärder som behövs för att underlätta utveckling mot ett självständigt liv i egen bostad kan bidrag lämnas. Bidrag kan också lämnas för åtgärder som gör det möjligt för den handikappade att utöva hobbyverksamhet. Slutligen kan bidrag i vissa fall också lämnas för reparation av utrustning som har anskaffats med stöd av bidrag (5 §).

Bostadsanpassningsbidrag för standardhöjande åtgärder lämnas i princip endast under förutsättning att bostaden redan före åtgärden uppfyller kravet på lägsta godtagbara standard (6 §). Bidraget för standardhöjande åtgärder är maximerat till 30 000 kronor per lägenhet. För högre bidrag krävs regeringens medgivande (7 §).

Ansökan om bostadsanpassningsbidrag skall göras hos kommunen. Är kommunen sökande görs ansökan hos länsbostadsnämnden (8 §).

Kommunen har beslutanderätt i fråga om bostadsanpassningsbidrag. I fråga om s.k. kombinationsärenden, dvs. ärenden i vilka bostadsanpassningsbidrag söks samtidigt med statligt räntebidrag samt ärenden där kommunen är sökande, har dock länsbostadsnämnden beslutanderätten (9 §).

Ett beslut om bostadsanpassningsbidrag skall innehålla uppgift om bidragsbeloppet och föreskrift om hur åtgärden skall utföras (10 §).

Före utbetalningen av bostadsanpassningsbidrag får den myndighet som beviljat bidraget återkalla beslutet om de förutsättningar som beslutet grundade sig på inte längre föreligger (11 §).

Bostadsanpassningsbidraget betalas normalt ut sedan åtgärden utförts. I vissa fall finns möjlighet att få förskott (12 §).

Kommunen kan i vissa fall besluta om återbetalning av bidraget. Återbetalning kan bli aktuell bl.a. om den som mottagit bidraget har lämnat oriktiga uppgifter (13 §). I vissa fall kan återbetalningsskyldigheten efterges (14 §).

Staten lämnar bidrag med 40 procent av kommunens kostnader för bostadsanpassningsbidrag (15 §).

Kommunens beslut i ett ärende om bostadsanpassningsbidrag överklagas hos länsbostadsnämnden. Länsbostadsnämndens beslut överklagas hos Boverket. Boverkets beslut överklagas hos regeringen (16 §).

Enligt *förordningen (1985:489) om statsbidrag för att återställa handikappanpassade bostäder m.m. (ÅB)* kan statligt bidrag lämnas till fastighetsägare för återställning av åtgärder för bostadsanpassning i flerbostadshus och i småhus som upplåts med hyresrätt (1 §).

Återställningsbidrag lämnas endast för sådana åtgärder som har utförts enligt *förordningen (1982:639) om bostadsanpassningsbidrag* eller *förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag* (2 §).

Som villkor för statsbidrag gäller att kommunen får anvisningsrätt på den handikappanpassade lägenheten (3 §).

Statsbidrag lämnas med 50 procent av återställningskostnaden (4 §).

Bidragsverksamheten handhas av Boverket och kommunerna (5 §). Ansökningar om bidrag prövas av förmedlingsorgan inom kommunen (6 §). Förmedlingsorganets beslut får inte överklagas (9 §).

Regeringen uppdrog den 29 januari 1987 åt Boverket att bedriva verksamhet i fråga om *återanvändning av lyftanordningar m.m.* Boverket har med anledning av detta uppdrag gett ut information. Av Boverkets information framgår bl.a. följande.

"Kommunen bedömer om det är lönsamt att återanvända en anordning när den inte behövs längre. I beslut om bidrag för installation av lyftanordningar bör kommunen upplysa bidragstagaren om att det är kommunen som svarar för demontering och borttransport när behovet av anordningen upphör och kommunen bedömer att anordningen kan återanvändas. Kostnader i samband med återanvändning skall så långt möjligt räknas in i det bostadsanpassningsbidrag som beviljas den som övertar anordningen."

2.2 Allmänna utgångspunkter

Målet med samhällets insatser för personer med funktionshinder är att de skall få möjlighet att leva ett i möjligaste mån normalt liv. Detta kommer bl.a. till uttryck i 21 § socialtjänstlagen (1980:620) som handlar

om omsorger om människor med funktionshinder. I bestämmelsen anges bl.a. att socialnämnden skall medverka till att den funktionshindrade får bo på ett sätt som är anpassat efter hans behov av särskilt stöd.

I förarbetena till socialtjänstlagen (prop. 1979/80:1) uttalade föredragande statsrådet att institution som livsform för funktionshindrade numera är en klart föråldrad företeelse och att det senaste årtiondets strävan att överge institutionsboende bör fortsätta. Kategoriboende och andra speciallösningar bör så långt möjligt undvikas.

Personer med funktionshinder har numera i större utsträckning än förr möjligheter att bo i en egen bostad. En viktig förutsättning för detta är att den funktionshindrade i dag kan erbjudas omfattande hjälp och kvalificerade sjukvårdsinsatser i hemmet. En naturlig följd av denna utveckling är att samhällets resurser i allt högre grad omstrukturerats under senare år från institutionsvård till stöd i eget boende.

Om personer med funktionshinder skall kunna bo som andra förutsätter det i många fall att den fysiska miljön görs tillgänglig. Krav på hänsynstagande till funktionshindrades behov vid utformningen av den fysiska miljön i och nära bostäder anges i 3 kap. 7 och 10 §§ plan- och bygglagen (1987:10). Där finns regler om den generella anpassning som skall göras vid ny- och ombyggnad.

Systemet med bostadsanpassningsbidrag skall ses som ett komplement till plan- och bygglagens bestämmelser. Bidraget är ett uttryck för samhällets mål att personer med funktionshinder skall kunna leva som andra i en egen bostad. Bidraget ger möjligheter för den enskilde att göra de individuella anpassningar av bostaden och närmiljön som han behöver.

År 1991 anpassades bostäder för ungefär 32 000 personer i landet till en total kostnad av ungefär 650 miljoner kronor. Det ger en genomsnittskostnad av 20 000 kronor per ärende. Kostnaden för en plats på institution angavs i anslutning till den s.k. Ädelreformen uppgå till 1 300 – 1 800 kronor per dygn (se prop. 1990/91:14).

Kostnaderna för bostadsanpassningsbidrag har stigit med 30 procent från år 1987 till 1991. Kostnadsökningen får i första hand tillskrivas allmänna byggkostnadsökningar och minskat institutionsboende.

Behovet av anpassningsåtgärder för bostäder kommer även i fortsättningen att vara stort. Detta har att göra med bl.a. följande faktorer.

Antalet människor över 80 år har ökat kraftigt och kommer att fortsätta att öka. Den medicinska kompetensen har utvecklats så att allt fler – även svårt skadade människor – kan räddas till livet. Till detta kommer att förekomsten av vissa funktionshinder som t.ex. astma och allergier har ökat. Rent allmänt kan alltså sägas att antalet funktionshindrade personer som kan komma att efterfråga eget boende torde öka i framtiden.

Den tekniska och medicinska utvecklingen har medfört att allt bättre insatser kan göras för att underlätta eget boende för funktionshindrade människor. Bl.a. introduceras nya boendeformer. Detta leder till att institutionsvården för funktionshindrade personer i framtiden kommer att förkortas allt mer och ersättas med eget boende.

I och med att statsbidraget till bostadsanpassning försvinner som ett specialdestinerat bidrag kommer förordningen som reglerar bostadsanpassningsbidraget att upphöra att gälla. Också förordningen som reglerar återställning av anpassade bostäder kommer att försvinna. Därmed blir verksamheten med bostadsanpassningsbidrag en oreglerad verksamhet, vilket bl.a. får till följd att det inte längre kommer att finnas några möjligheter för den bidragssökande att få en saklig överprövning av kommunens beslut. Inte heller kommer det att finnas någon statlig instans som har tillsyn över kommunernas bidragsverksamhet.

Reformen att inordna vissa specialdestinerade statsbidrag till kommunala verksamheter i ett generellt system för de statliga bidragen har bl.a. som utgångspunkt att ge kommunerna förutsättningar att rationalisera och effektivisera sin verksamhet. Ett generellt statsbidrag ger huvudmännen ökade möjligheter att utforma och prioritera verksamheten efter resurser och lokala förutsättningar.

Några remissinstanser som har yttrat sig över departementspromemorian – bl.a. Svenska Kommunförbundet – anser att verksamheten med bostadsanpassningsbidrag i fortsättningen inte bör regleras särskilt. Man menar att en särlagstiftning motverkar reformen med generalisering av statsbidragen till kommunerna och pekar på att kommunerna redan enligt socialtjänstlagen har att sörja för en god vård, omsorg och boende för äldre och handikappade.

En ändamålsenlig individuell anpassning av bostäder medför ökade möjligheter för funktionshindrade att leva ett självständigt liv. Samtidigt kan bostadsanpassningen bespara samhället betydande kostnader inom andra områden. Verksamheten med bostadsanpassningsbidrag har alltså en viktig roll inom handikappomsorgen. Det är enligt min uppfattning angeläget att villkoren för stödet av funktionshindrades bostäder inte varierar kraftigt mellan kommuner. Hittills har en likartad bedömning garanterats genom de regler som tillämpas som villkor för att det statliga bidraget skall utgå.

Vid en avreglering av bostadsanpassningsverksamheten finns det enligt min uppfattning en påtaglig risk för att verksamheten – i konkurrens med andra angelägna och obligatoriska verksamheter – inte blir tillräckligt prioriterad av kommunerna, eftersom den då inte längre är obligatorisk. Dessutom riskerar bidragsgivningen att inte bli enhetlig över hela landet. Till detta kommer att rättssäkerheten för den enskilde försämrats genom att det inte kommer att finnas några möjligheter att få en saklig överprövning av kommunernas beslut. Den bestämmelse av ramkaraktär om kommunernas ansvar för omsorgen om funktionshindrade som socialtjänstlagen innehåller torde inte minska dessa olägenheter.

Med hänvisning till det sagda anser jag att verksamheten med bostadsanpassning bör vara särskilt reglerad även i ett system där de specialdestinerade statsbidragen inte längre finns. En reglering för framtiden bör ha samma huvudsakliga innehåll som nuvarande ordning. Den bör vidare inte leda till att kommunerna åläggs nya kostnadskrävande uppgifter. Regleringen bör alltså vara kostnadsneutral i förhållande till den ordning som gäller för närvarande.

2.3.1 Allmänt om regleringen

Mitt förslag: En gemensam lag med bestämmelser om både bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag införs.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som har yttrat sig i frågan tillstyrker förslaget.

Skälen för mitt förslag: Boverket gjorde år 1991 en kartläggning av hur den nuvarande förordningen om bostadsanpassningsbidrag tillämpas. En närmare redovisning av kartläggningen har gjorts i departementspromemorian (Ds 1992:56, avsnitt 4) Bostadsanpassningsbidrag m.m. Boverkets kartläggning och erfarenheterna från handläggande myndigheter visar att berättigade anspråk i fråga om bostadsanpassningsbidrag i huvudsak uppfylls enligt nuvarande ordning. Men erfarenheterna ger också vid handen att det finns vissa brister och otympligheter i fråga om hanteringen av bostadsanpassningsbidragen – både i själva bidragsreglerna och i myndigheternas handläggning – som behöver rättas till.

En otymplighet gäller själva regleringen. Sålunda föreligger – som tidigare nämnts – två förordningar på området, nämligen en som reglerar bostadsanpassningsbidraget och en som reglerar återställningsbidraget i fråga om anpassade lägenheter. I förordningarna finns vissa olikheter i fråga om det statliga stödet och besvärsordningen. I övrigt korresponderar förordningarna med varandra. Sålunda är det kommunen som svarar för bidragen och i efterhand får en viss del finansierad genom statsbidrag.

Bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag har båda till syfte att göra det möjligt för funktionshindrade att leva ett självständigt liv i eget boende. I och med att det specialdestinerade statsbidraget försvinner i fråga om både bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag torde det inte finnas något sakligt skäl att dela upp regleringen av verksamheten i två förordningar. Jag föreslår att en ny särskild lag med bestämmelser om både bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag införs.

Mitt förslag: Bostadsanpassningsbidrag lämnas till en *enskild* person för den bostad för permanent bruk som han äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt. Om bostaden hyrs i andra hand lämnas bidrag endast om anpassningsåtgärden är *skälig* med hänsyn till hur långvarig upplåtelsen är.

Vid periodiskt boende kan bostadsanpassningsbidrag lämnas om en funktionshindrad persons vistelse i annan persons bostad bedöms vara regelbunden och av långsiktig karaktär. Rätten till bidrag gäller oavsett om det rör sig om ett barn eller en vuxen person med funktionshinder.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som uttalat sig i frågan tillstyrker förslaget. Ett par instanser – bl.a. Boverket – anser dock att nuvarande ordning i princip bör behållas utom i fråga om periodiskt boende.

Skälen för mitt förslag

Nuvarande ordning

Enligt nuvarande ordning kan en ägare av ett bostadshus få bostadsanpassningsbidrag för att anpassa sin egen bostad eller för att anpassa en bostad åt en hyresgäst eller bostadsrättshavare.

Även en *hyresgäst eller bostadsrättshavare* kan få bostadsanpassningsbidrag. En förutsättning är att fastighetsägaren medger att åtgärden utförs och att sökanden inte är skyldig att återställa lägenheten i ursprungligt skick vid avflyttning eller i annat fall.

Kommuner och landsting samt t.ex. bostadsrättsföreningar, privata fastighetsägare och allmännyttiga företag kan också få bidrag för att anpassa särskilda handikapplägenheter som innehas med hyres- eller bostadsrätt.

I vissa fall kan även *andrahandshyresgäster* få bidrag för att anpassa sin bostad. För detta krävs att upplåtelsen kan antas bli långvarig.

Om ett funktionshindrat barn bor växelvis hos icke samboende föräldrar som har *gemensam vårdnad* om barnet, har båda föräldrarna rätt till bidrag för anpassning av sina resp. bostäder.

Om någon åtar sig att *regelbundet under vissa perioder* ha hand om en svårt funktionshindrad person i sin bostad och om åtagandet kan antas avse en längre tid lämnas bidrag även för den personens bostad.

Överväganden

Bostadsanpassningsbidragets syfte är att ge en funktionshindrad person möjlighet att genom anpassning av sin bostad leva ett självständigt liv i

eget boende. Det är alltså fråga om individuell anpassning med hänsyn till den enskildes särskilda behov. Övriga former av bostadsanpassning bör bedömas som sådan generell anpassning av bostäder som föreskrivs i plan- och bygglagen (3 kap. 7-8 §§). För sådana anpassningsåtgärder lämnas inte bostadsanpassningsbidrag.

Några remissinstanser, bl.a. Boverket, har ifrågasatt om man i fråga om personer som innehar en bostad med hyres- eller bostadsrätt inte bör ge även fastighetsägaren möjlighet att ansöka om bostadsanpassningsbidrag. Som skäl för detta anförs bl.a. att det ibland kan vara praktiskt och ekonomiskt fördelaktigt att fastighetsägaren står som sökande och ansökan utformas i samråd med den funktionshindrade.

Med utgångspunkt i att bostadsanpassningsbidrag skall lämnas för individuell anpassning av en funktionshindrad persons bostad anser jag det finns principiella skäl för att det endast är bostadsinnehavaren själv som är berättigad till bostadsanpassningsbidrag för egen eller hushållsmedlems räkning. Men detta hindrar givetvis inte att ansökan görs i samråd med fastighetsägaren i de fall den funktionshindrade inte äger bostaden. Snarare framstår det som naturligt att en ansökan om bostadsanpassningsbidrag utformas tillsammans med fastighetsägaren i dessa fall, eftersom en hyregäst inte lagligen kan vidta anpassningsåtgärder utan fastighetsägarens medgivande.

Några remissinstanser – bl.a. Handikappförbundens Centralkommitté och De Handikappades Riksförbund – har uttryckt farhågor för att nyproduktionen av handikappanpassade bostäder minskar om möjligheterna för fastighetsägare att få bostadsanpassningsbidrag för nyproduktion försvinner.

År 1990 lämnades bostadsanpassningsbidrag till drygt 30 500 bostäder. Av dessa var ungefär 800 nyproducerade. Andelen bidrag till nybyggnation av bostäder har alltså generellt sett varit låg. Man torde därför kunna dra slutsatsen att bostadsanpassningsbidragen har spelat en förhållandevis blygsam roll i fråga om nyproduktionen av handikappanpassade bostäder. Till detta kommer att kommunerna – som torde vara de som i första hand svarar för byggandet av handikappanpassade bostäder – redan har ett ansvar enligt 21 § socialtjänstlagen att inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av funktionshinder behöver ett sådant boende.

Med hänvisning till det sagda föreslår jag att bostadsanpassningsbidraget i fortsättningen skall vara förbehållet bostadsinnehavaren, själv.

En förutsättning för att bostadsanpassningsbidrag skall lämnas är enligt gällande praxis att det skall vara fråga om ett permanent boende. Bidrag för anpassning av fritidsbostad medges alltså inte. Jag anser att nuvarande ordning bör bibehållas och lagfästas.

I fråga om andrahandsupplåtelser är utgångspunkten enligt nuvarande ordning hyresförhållandets varaktighet. Upplåtelsen av lägenheten till en person med funktionshinder måste vara säkrad för så lång tid att han eller hon kan dra nytta av de anpassningsåtgärder som utförs med stöd av bidraget.

Jag anser att den princip som gäller för närvarande i fråga om bostadsanpassningsbidrag vid andrahandsupplåtelser är för stelbent. Principen tar inte någon hänsyn till anpassningsåtgärdernas omfattning och kostnader i det enskilda fallet.

I fråga om bostadsanpassning för funktionshindrade kan det röra sig om ett vitt spektrum av åtgärder. Det kan vara fråga om alltifrån mindre kostsamma åtgärder som t.ex. att ta bort trösklar till mycket dyrbara åtgärder som t.ex. installation av en hiss eller helanpassning av ett kök eller ett badrum.

Jag anser att utgångspunkten i fråga om andrahandsupplåtelser – likt som hittills – bör vara att man skall vara restriktiv vid en prövning av om bostadsanpassningsbidrag skall lämnas eller inte. Men man bör enligt min uppfattning inte bortse från att även funktionshindrade personer kan tvingas att under en begränsad tid välja en bostad med andrahandskontrakt och under denna tid ha nytta av att anpassningsåtgärder vidtas. Jag anser det i dessa fall rimligt att den funktionshindrade skall vara berättigad till viss nödvändig form av bostadsanpassning. Jag vill dock understryka att kostnadsaspekten i dessa fall bör väga tungt när det gäller att bedöma om bidrag skall utgå.

Med hänsyn till det sagda föreslår jag att det vid en prövning av bostadsanpassningsbidrag vid andrahandsupplåtelser inte bara tas hänsyn till om upplåtelsen är långvarig utan också till vilken omfattning och vilka kostnader en begärd anpassningsåtgärd skulle medföra. En sådan ordning bör i princip innebära att det kan vara motiverat att vidta enklare, mindre kostsamma anpassningsåtgärder även om upplåtelsen inte är långvarig, medan det för mer omfattande och dyrbara åtgärder bör krävas att upplåtelsen är säkrad för lång tid.

Om ett funktionshindrat barn bor växelvis hos icke samboende föräldrar som har gemensam vårdnad om barnet, kan båda föräldrarnas bostäder anpassas enligt nuvarande ordning. Är det endast en av föräldrarna som har vårdnaden om barnet kan vid umgängesrätt bidrag i vissa fall lämnas för anpassning av den umgängesberättigade förälderns bostad. Men i dessa fall begränsas möjligheten dels genom att det skall vara fråga om ett *svårt handikappat barn* dels genom att åtagandet skall vara *regelbundet och kunna antas avse en längre tid*.

När det gäller gemensam vårdnad om barn efter äktenskapsskillnad torde det vanligaste mönstret vara att barnet huvudsakligen bor och är skrivet hos en av föräldrarna och att det träffar den andre föräldern regelbundet ungefär i samma omfattning som en umgängesberättigad förälder. Mönstret vid vård av barnet efter skilsmässa är alltså ungefär detsamma oavsett om föräldrarna har gemensam vårdnad eller inte. Det framstår därför som omotiverat att ha olika förutsättningar för bostadsanpassningsbidrag för olika kategorier av skilsmässoföräldrar.

I sammanhanget bör också erinras om vad som gäller för bostadsbidrag. Enligt 3 § lagen (1988:786) om bostadsbidrag lämnas bostadsbidrag bl.a. till den som på grund av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende hos sig. Någon skillnad mellan gemensam vårdnad och umgängesrätt görs alltså inte i det fallet.

Remissinstanserna har inte tagit upp denna fråga speciellt.

Med hänvisning till det sagda föreslår jag att möjligheterna att få bidrag till bostadsanpassning när det är fråga om periodiskt boende enbart kopplas till regelbundenheten och varaktigheten i åtagandet. Jag föreslår också att kravet på att den boende skall ha ett svårt funktionshinder – dvs. svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed omfattande behov av samhällsinsatser – slopas. Mitt förslag omfattar dels barn med funktionshinder som bor växelvis hos sina föräldrar, dels vuxna personer med funktionshinder som därigenom ges möjlig att bo eller vistas i exempelvis föräldrars eller barns hem.

2.3.3 Bidragsberättigande åtgärder

Mitt förslag: Bostadsanpassningsbidrag lämnas endast för anpassning av bostadens fasta funktioner i och i anslutning till en funktionshindrad persons bostad. Detta är i enlighet med gällande praxis. Bidrag lämnas under förutsättning att anpassningsåtgärden är nödvändig för att bostaden skall vara ändamålsenlig som bostad för den funktionshindrade.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i saken har tillstyrkt förslaget. Flera remissinstanser efterlyser en klar gränsdragning mellan fasta funktioner och lösa inventarier.

Skälen för mitt förslag

Nuvarande ordning

Bostadsanpassningsbidrag lämnas enligt nuvarande ordning för sådana åtgärder i och i anslutning till en funktionshindrad persons bostad som behövs för att bostaden skall vara ändamålsenlig som bostad för den funktionshindrade.

Överväganden

Bostadsanpassningsbidrag lämnas enligt gällande praxis för anpassning av bostadens fasta funktioner. Bidrag lämnas alltså inte för lösa inventarier. Att dra en skarp gräns mellan vad som anses vara fast funktion och lös inventarie har visat sig svårt i praktiken. Det har ankommit på beslutande myndigheter att i varje enskilt fall bedöma var gränsen går. Detta är en ordning som kommer att få gälla även i fortsättningen. Som allmän vägledning bör dock så mycket kunna sägas att fasta funktioner är sådana föremål som utgör en del av bostaden och som normalt inte tas från bostaden vid en flyttning. Lösa inventarier är i konsekvens med detta sådana föremål som – även om de är fast anbringade i bostaden – vanligtvis tas med vid en flyttning från bostaden.

Till lösa inventarier räknas vissa tekniska hjälpmedel som det är sjukvårdshuvudmännens sak att tillhandahålla. I landstingets uppgift enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) ingår åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Landstingets uppgift att tillhandahålla tekniska hjälpmedel har knutits till detta allmänna ansvar för sjukvårdshuvudmännen.

Den 1 januari 1992 fick primärkommunerna ansvar för viss hälso- och sjukvård, som ges i särskilda boendeformer för service och omvårdnad, bostäder med särskild service samt dagverksamheter. Detta medför att kommunerna numera har ett ansvar för att tillhandahålla tekniska hjälpmedel i dessa fall. I den mån kommunerna övertar skyldigheten att bedriva hemsjukvård i ordinärt boende eller använder sin befogenhet till att erbjuda sådan vård, bör kommunerna tillhandahålla behövliga hjälpmedel åt personer som bor i det vanliga bostadsbeståndet. Kommunernas ansvar för hjälpmedelsförsörjningen anses följa av detta kommunala hälso- och sjukvårdsansvar (prop. 1990/91:14 s.71).

Någon klar markering att bostadsanpassningsbidraget avser endast fasta funktioner finns inte i nuvarande förordning. Jag föreslår att en sådan precisering införs i den nya lagen.

Bostadsanpassningsbidrag skall enligt nuvarande förordning lämnas för *behövliga åtgärder*. Men av tillämpningsföreskrifterna till BAB (BFS 1991:21) framgår att de åtgärder som bidrag söks för måste vara *nödvändiga* med hänsyn till funktionshindret. Nödvändigheten skall framgå av det intyg som sökanden skall foga till ansökan.

Funktionshindret är alltså avgörande för vilka åtgärder som bidrag kan lämnas för. Det måste finnas en klar koppling mellan funktionshindret och anpassningsåtgärderna. Kopplingen skall vara så stark att åtgärderna kan bedömas som nödvändiga med hänsyn till funktionshindret.

Jag anser att den praxis som kommer fram i tillämpningsföreskrifterna också bör framgå av den lag som reglerar verksamheten med bostadsanpassningsbidrag. Jag föreslår därför att kravet att åtgärderna skall vara nödvändiga med hänsyn till funktionshindret kommer till uttryck i den nya lagen.

2.3.4 Bostadsanpassningsbidrag vid nybyggnad och köp eller byte av bostad

Mitt förslag: Vid nybyggnad samt vid köp eller byte av bostad lämnas bostadsanpassningsbidrag endast om det finns särskilda skäl för att välja en bostad som kräver anpassningsåtgärd.

Promemorianas förslag: Överensstämmer i stort med mitt.

Remissinstanserna: Flera av de remissinstanser som har yttrat sig har understrukt att möjligheterna till bostadsanpassningsbidrag vid nybyggnad samt köp eller byte av bostad bör knytas till valet av bostad och inte till varför ny bostad anskaffats.

Nuvarande ordning

Vid nybyggnad och vid köp eller byte av bostad har den funktionshindrade i viss utsträckning möjlighet att välja bostad. I fråga om nybyggnad har därför i praxis ställts upp ett allmänt krav på att bostaden skall vara lämplig med hänsyn till den funktionshindrades behov. Vid köp eller byte av bostad krävs i praktiken att den funktionshindrade väljer en bostad med hänsynstagande till funktionshindret, så att omfattande eller kostnadskrävande anpassningsåtgärder inte behövs. Om det vid köp eller byte finns särskilda skäl för valet av bostad kan dock undantag göras från denna princip.

Överväganden

Enligt 3 kap. 7-8 §§ plan- och bygglagen (1987:10) skall bl.a. byggnader som innehåller bostäder vara tillgängliga för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga och inrättade så att bostäderna blir tillgängliga för och kan användas av dessa personer. Plan- och bygglagen innehåller alltså krav på en generell anpassning av bostäder vid ny- och ombyggnad. Bostadsanpassningsbidrag lämnas inte för generell anpassning i samband med ny- och ombyggnad.

Möjligheten att bevilja bidrag för bostadsanpassning är alltså begränsad till sådana åtgärder som går utöver den generella anpassning som krävs enligt plan- och bygglagen.

Vid nybyggnad krävs många gånger omfattande och mycket kostsamma anpassningsåtgärder för att tillgodose en funktionshindrad persons behov. Detsamma kan gälla vid köp eller byte av bostad, särskilt om det är fråga om ett friliggande hus eller kedje- eller radhus. Det kan t.ex. vara fråga om att installera hiss, trapplift eller lyftplatta. Sådana anordningar anses inte berättiga till bidrag i ett småhus om det inte finns särskilda skäl för att välja just den bostaden.

Enligt min uppfattning är det av kostnadsskäl rimligt att den funktionshindrade vid nybyggnad eller köp eller byte av bostad väljer en bostad som är lämplig med hänsyn till hans eller hennes behov så att anpassningsåtgärder i möjligaste mån kan undvikas eller minimeras. För att bostadsanpassningsbidrag skall lämnas, bör krävas att det finns särskilda skäl för att välja en bostad som gör det nödvändigt att vidta anpassningsåtgärder. Det kan t.ex. vara fråga om en bostad som ligger nära en vårdinrättning som den funktionshindrade bör ha tillgång till. Det kan också gälla fall där den funktionshindrade trots omfattande försök inte lyckats få tag på någon annan lämplig bostad. Att i övrigt ange vad som i det enskilda fallet utgör särskilt skäl låter sig inte göra. Det får liksom hittills ankomma på beslutande kommun att bedöma detta i varje fall för sig.

Mitt förslag: I förhållande till nuvarande ordning görs den ändringen att kravet för att erhålla återställningsbidrag, att en hyreslägenhet är inrymd i ett flerbostadshus, slopas.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig har anslutit sig till förslaget.

Skälen för mitt förslag

Nuvarande ordning

Statsbidrag för att återställa handikappanpassade bostäder m.m. lämnas enligt nuvarande ordning till ägare av bostadshus för kostnader för att ta bort handikappanordningar som har utförts i eller i anslutning till hyreslägenheter i flerbostadshus eller småhus som hyrs ut.

Överväganden

Om ägaren själv bor i en av lägenheterna i ett småhus och hyr ut en annan lägenhet i huset kan enligt nuvarande ordning fastighetsägaren inte beviljas bidrag för återställning av lägenhet som hyrs ut. Anpassning av hyreslägenheter i flerbostadshus ger däremot rätt till återställningsbidrag. Jag kan inte se någon principiell skillnad mellan dessa båda fall. Jag föreslår därför att kravet för att erhålla återställningsbidrag, att hyreslägenhet skall vara inrymd i ett flerbostadshus, slopas.

2.3.6 Kostnadsminimum vid reparationsbidrag

Mitt förslag: Bostadsanpassningsbidrag skall lämnas för reparation av utrustning som anskaffats med stöd av bidrag enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag även om kostnaden understiger 400 kr.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Några remissinstanser – samtliga kommuner – föreslår att det införs en generell minimigräns för bostadsanpassningsbidrag som står i rimlig proportion till kommunernas administrationskostnader.

Nuvarande ordning

Bostadsanpassningsbidrag lämnas för reparation av utrustning som har anskaffats med stöd av bidrag, om reparationskostnaden överstiger 400 kr och reparationen inte utgör normalt bostadsunderhåll.

Överväganden

Bestämmelsen om kostnadsminimum vid reparation av utrustning har funnits sedan år 1980. Den har kommit till ringa användning och har skapat en onödig byråkrati. I praktiken tycks det vara vanligt att bidrag till reparationskostnaden ges även när den understiger 400 kr. Jag föreslår därför att beloppsgränsen slopas. Av samma skäl föreslår jag inte någon minimigräns för bostadsanpassningsbidrag över huvud taget.

2.3.7 Standardhöjande åtgärder

Mitt förslag: Begreppet standardhöjande åtgärd definieras i lagen. Maximigränsen i fråga om bidrag för standardhöjande åtgärd slopas.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser efterlyser en närmare definiering av begreppet "standardhöjande åtgärd". I övrigt har förslaget inte kommenterats.

Skälen för mitt förslag*Nuvarande ordning*

Bostadsanpassningsbidrag för standardhöjande åtgärder lämnas endast om lägenheten har lägsta godtagbara standard enligt bostadssaneringslagen (1973:531), åtgärderna är av väsentlig betydelse för den funktionshindrade personen och åtgärderna inte utgör led i en större upprustning. Undantag från kravet på lägsta godtagbara standard föreligger i vissa fall där det bedöms vara lämpligt att den funktionshindrade personen får bo kvar i bostaden.

För standardhöjande åtgärder är anpassningsbidraget maximerat till 30 000 kronor per lägenhet. Högre bidrag kan bara lämnas efter medgivande av regeringen.

Överväganden

Flera remissinstanser har anfört att begreppet "standardhöjande åtgärder" är diffust. Jag delar denna uppfattning och anser att det finns behov av en närmare definition i lagen. Det är dock svårt att dra en klar gräns

mellan åtgärder som är standardhöjande och åtgärder som inte är det. Generellt kan sägas att en åtgärd som medför en väsentlig förbättring av husets tekniska eller funktionella kvalitet eller av boendemiljön är att anse som standardhöjande. Vidare anses vanligen en åtgärd, som innebär att bostaden tillförs en helt ny funktion som bostaden saknar, vara standardhöjande.

Jag föreslår att en definition av begreppet standardhöjande åtgärd införs i den nya lagen. I specialmotiveringen till 9 § i den nya lagen lämnas exempel på standardhöjande och icke standardhöjande åtgärder.

För bidrag för standardhöjande åtgärd krävs enligt nuvarande ordning bl.a. att åtgärderna är av väsentlig betydelse för den funktionshindrade, dvs. att den funktionshindrade i princip inte kan klara sitt boende tillfredsställande om inte åtgärden kommer till stånd. Som jag tidigare påpekat gäller som allmänt krav för bostadsanpassningsbidrag att anpassningsåtgärden skall vara nödvändig med hänsyn till funktionshindret. Det särskilda kravet på väsentlig betydelse ter sig därmed meningslöst. Jag föreslår därför att detta krav slopas.

I och med att det specialdestinerade statsbidraget försvinner har staten inte längre något direkt inflytande över bostadsanpassningsbidragen. Det finns därmed enligt min mening inte längre något skäl att låta regeringen pröva standardhöjande åtgärder som kostar mer än 30 000 kronor. Jag föreslår därför att denna prövning slopas.

2.3.8 Skälig kostnad

Mitt förslag: Nuvarande ordning behålls med redaktionell ändring.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: De Handikappades Riksförbund anser att nuvarande ordning bör bibehållas utan redaktionell ändring.

Skälen för mitt förslag

Nuvarande ordning

Vid bidragsgivning för bostadsanpassning skall en prövning göras av skäligheten av kostnaderna för de åtgärder som bidrag söks för. Vid bedömning av vad som skall anses vara skälig kostnad skall hänsyn tas till – förutom anpassningsåtgärden i sig – även till att åtgärden bör utformas så att bostaden kan användas av icke funktionshindrade medlemmar av den funktionshindrades hushåll eller av en person som regelbundet hjälper den funktionshindrade i bostaden.

Anpassningsåtgärder som utformas med hänsynstagande till annan än den funktionshindrade själv innebär ibland att det kan bli fråga om att inte välja den billigaste lösningen. Detta kan gälla t.ex. vid installation av trapplift eller inredning av ett kök för en rullstolsbunden.

Kommunerna torde vid sin prövning av vad som anses vara skäligen kostnad för anpassningsåtgärderna vara oförhindrade att ta hänsyn till fördyringar på grund av hushållsmedlemmar eller hjälpare utan att det finns någon särskild bestämmelse om det. Jag föreslår därför att bestämmelsen om hänsyn till hushållsmedlem eller hjälpare inte får någon motsvarighet i den nya lagen.

2.3.9 Fråga om förskottsbetalning

Mitt förslag: Möjligheterna till förskottsbetalning av bostadsanpassningsbidrag slopas. I stället öppnas möjlighet att göra delbetalningar om flera entreprenörer är inblandade. Den nya bestämmelsen gäller även återställningsbidrag.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Några remissinstanser anser att möjligheterna till förskottsbetalning bör finnas kvar.

Skälen för mitt förslag

Nuvarande ordning

Bostadsanpassningsbidrag betalas ut sedan de åtgärder som bidraget avser har utförts. Bidraget får dock helt eller delvis betalas ut i förskott.

Överväganden

Avsikten med möjligheten att få förskott är i första hand att lösa de problem som kan uppstå när flera olika entreprenörer är inblandade. Det framstår i sådana fall som naturligt att en entreprenör inte vill avvakta ersättning för sitt arbete till dess att alla anpassningsåtgärder slutförts. I avvaktan på utbetalning från kommunen skulle i så fall den funktionshindrade själv tvingas lägga ut av egna medel.

Bestämmelsen om utbetalning av bidrag har uppenbarligen i många fall tolkats så att alla bidragsberättigande åtgärder – även om flera entreprenörer är inblandade – skall vara utförda innan bidrag kan betalas ut. Det torde vara rimligt att en entreprenör kan få ersättning för sitt arbete när detta är avslutat utan att det skall betraktas som en förskottsbetalning. Det föreslås att möjligheterna till förskottsbetalning slopas och att bestämmelsen i den nya lagen formuleras så att varje entreprenör för sig kan få ersättning för sitt arbete genom anpassningsbidraget sedan hans

arbete slutförts. En förutsättning är givetvis att beslut om bidrag lämnats och att arbetet godkänts av beställaren och kommunen. Bestämmelsen bör gälla även återställningsbidrag.

2.3.10 Länsbostadsnämndernas roll i fråga om verksamheten med bostadsanpassningsbidrag

Mitt förslag: Länsbostadsnämnderna fränkopplas allt ansvar i fråga om verksamheten med bostadsanpassningsbidrag.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Boverket anser att länsbostadsnämnderna bör ha kvar sin roll i fråga om verksamheten med bostadsanpassningsbidrag. I övrigt har förslaget inte kommenterats.

Skälen för mitt förslag

Nuvarande ordning

Kommunerna har beslutanderätt i fråga om bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag. I fråga om bostadsanpassningsbidrag är dock länsbostadsnämnden beslutande i s.k. kombinationsärenden och då kommunen är sökande. Med kombinationsärenden menas ärenden i vilka bostadsanpassningsbidrag söks samtidigt med räntebidrag. Eftersom bidragsbesluten måste samordnas prövar länsbostadsnämnden frågan om bidrag i denna typ av ärenden.

I övrigt har länsbostadsnämnderna i fråga om bostadsanpassningsbidrag uppgifter huvudsakligen som tillsynsmyndighet och besvärinstans. Tillsynen utövas bl.a. genom granskning av överklagade ärenden och kommunernas ansökningar om statsbidrag.

Överväganden

Länsbostadsnämndernas framtid är för närvarande under utredning. Enligt ett uttalande från riksdagen bör övervägandena i fråga om länsbostadsnämnderna göras med utgångspunkt i att ansvaret för de kvarvarande uppgifterna på regional nivå anförtros länsstyrelserna (bet. 1991/92:BoU23, rskr. 1991/92:243).

Jag kommer i det följande att föreslå en ny besvärsoordning i fråga om bostadsanpassningsverksamheten (se vidare avsnitt 2.3.11). Förslaget innebär bl.a. att länsbostadsnämnderna fränkopplas uppgiften som besvärinstans. När dessutom det specialdestinerade statsbidraget försvinner skulle endast uppgiften att vara beslutande i kombinationsärenden samt den delade tillsynsuppgiften bli kvar för länsbostadsnämnderna. Dessa uppgifter motiverar enligt min uppfattning inte att länsbostadsnämnderna fortsätter att ha ett ansvar i fråga om bostadsanpassningsverksamheten. Jag föreslår därför att länsbostadsnämndernas roll i

fråga om dessa ärenden upphör.

Förslaget får till följd att kommunerna blir beslutande även i fråga om kombinationsärendena. I fråga om dessa ärenden får det ankomma på Boverket att utfärda anvisningar om rutinerna för hur uppgifter om bostadsanpassningsbidragen skall lämnas till länsbostadsnämnderna eller dess kommande motsvarighet. Förslaget innebär vidare att Boverket tar över de tillsynsfunktioner som länsbostadsnämnderna haft.

2.3.11 Besvärsordningen

Mitt förslag: Kommunernas beslut i bidragsärenden får överklagas hos länsrätten.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna: Ett par remissinstanser, bl.a. Boverket och Handikappförbundens Centralkommitté, motsätter sig den förlagda besvärsordningen. Det föreslås i första hand att nuvarande ordning bibehålls men att Boverket blir slutinstans. I andra hand föreslås att kommunernas beslut skall kunna överklagas hos Boverket. Boverkets beslut skall i sin tur kunna överklagas till kammarrätten. Övriga remissinstanser som har yttrat sig i saken har anslutit sig till promemorians förslag.

Skälen för mitt förslag

Nuvarande ordning

Kommunens beslut i ärende om bostadsanpassningsbidrag överklagas hos länsbostadsnämnden. Länsbostadsnämndens beslut överklagas hos Boverket. Boverkets beslut överklagas hos regeringen (Socialdepartementet).

I fråga om återställningsbidrag gäller att kommunens (förmedlingsorganets) beslut om bidrag inte får överklagas. Den enda möjlighet som finns att få saken överprövad är att anföra kommunalbesvär till kammarrätten. Boverkets beslut att vägra statsbidrag kan överklagas hos regeringen genom besvär.

Överväganden

Reglerna om ett beslut av en förvaltningsmyndighet är sådant att det skall prövas av domstol i högre instans eller om frågan är av den beskaffenheten att en överprövning enbart inom förvaltningen är lämpligare har sin grund i principer som lades fast vid Regeringsrättens tillkomst år 1909. Grundprincipen då var att ärenden där prövningen i huvudsak går ut på att tillämpa rättsregler skulle överklagas till Regeringsrätten. Ärenden där prövningen gällde lämplighet eller annan mer skönmässig bedömning skulle överklagas i administrativ ordning. Principen ger inte alltid någon klar ledning, eftersom lagstiftningen på många områden har

inslag av både rättsfrågor och lämplighetsfrågor.

En annan princip som har tillämpats för att avgränsa området för domstolsprövning är den som avser den enskildes rättsskydd. Det har ansetts att frågor som har stor betydelse för den enskilde skall handläggas och avgöras av kvalificerade organ med iakttagande av ett noga reglerat förfarande, utformat med tanke på den enskildes rätt.

Det har under åren pågått en utveckling mot att förvaltningsärenden i allt större utsträckning skall kunna överprövas av domstolar.

Rätten till bostadsanpassningsbidrag gäller frågor som kan ha stor betydelse för den enskilde i personligt och ekonomiskt hänseende. Dessa frågor rör i hög grad rättsskipning. Det är en viktig uppgift för besvärsmyndigheten att medverka till en enhetlig bedömning på det ifrågavarande området. Dessa omständigheter talar enligt min mening för att länsrätten i fortsättningen bör vara besvärsmyndighet.

Boverket har anfört att ärenden om bostadsanpassningsbidrag kräver en lång rad lämplighetsbedömningar där utgången är beroende av kunskaper inom områden som inte direkt behärskas av en domstols ledamöter. Det gäller bl.a. arbetsterapeutisk kunskap och erfarenhet samt kunskaper om byggnadsteknik, byggnadsekonomi, byggnaders inomhusmiljö och hälsoskydd.

Att rätten till bostadsanpassningsbidrag också inrymmer frågor som kräver speciell sakkunskap är enligt min mening inte tillräcklig anledning att välja ett annat organ än länsrätten som besvärinstans. Länsrätten är enligt 8 § förvaltningsprocesslagen skyldig att se till att ett mål blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Rätten får enligt 24 § samma lag inhämta yttrande över fråga som kräver särskild sakkunskap från myndighet, tjänsteman eller den som annars har att yttra sig i ämnet eller anlita annan sakkunskap. Dessa bestämmelser ger enligt min uppfattning garantier för att länsrätten grundar sina beslut på erforderlig sakkunskap. En naturlig och viktig uppgift för Boverket blir att förse domstolen med den sakkunskap som behövs. Boverket förutsätts vidare meddela vissa föreskrifter och allmänna råd om bostadsanpassningsbidrag.

Boverket hävdar vidare att den föreslagna besvärsoordningen många gånger kan komma att leda till segdragna processer och uppenbara risker att den enskilde inte förmår ta till vara sin rätt.

Den nya besvärsoordningen kommer att innebära att instanskedjan liksom tidigare innehåller tre instanser men att dessa i fortsättningen utgörs av domstolar. Det finns naturligtvis en risk att det med en sådan ordning kommer att ta längre tid att nå fram till ett slutligt avgörande. Men risken bör enligt min uppfattning inte överdrivas. Det är i realiteten inte så många som utnyttjar hela den instanskedja som står till förfogande. Den andel av kommunernas beslut om bostadsanpassningsbidrag som överklagas i dag ligger på ungefär 2-3 procent, dvs. högst 1 000 ärenden. I fråga om de ärenden som överklagas kommer de flesta med all sannolikhet att endast prövas i en besvärinstans. Handläggningstiderna vid länsrätterna förefaller i dag inte vara oroväckande långa. Någon större fördröjning i förhållande till nuläget innan ett lagakraftvunnet

beslut föreligger torde det därför inte bli fråga om genom den föreslagna ordningen. Mot en eventuellt förlängd handläggningstid bör också vägas att förvaltningsdomstolarnas ovannämnda skyldighet att se till att mål och ärenden blir tillräckligt utredda utgör ett viktigt skydd för den enskilde.

Med hänvisning till det sagda föreslår jag att kommunens beslut i ärenden om bostadsanpassningsbidrag i fortsättningen skall kunna överklagas hos länsrätten. Länsrättens dom överklagas hos kammarrätten. Kammarrättens dom överklagas hos Regeringsrätten. Samma besvärssordning föreslås gälla för beslut i ärenden om återställningsbidrag. Detta är samma ordning som gäller i fråga om t.ex. socialbidrag.

Enligt förvaltningsrättslig praxis anses kommunen ha rätt att i vissa typer av ärenden överklaga ett beslut som går kommunen emot. Ett överklagat beslut om bostadsanpassningsbidrag eller återställningsbidrag bör i enlighet med denna praxis kunna överklagas av kommunen om dess beslut ändrats eller upphävts i högre instans. Jag anser inte att det finns behov av en särskild bestämmelse om detta.

2.3.12 Återanvändning av lyftanordningar m.m.

Min bedömning: Nuvarande ordning bör inte få någon motsvarighet i den nya lagen.

Promemorians bedömning: Det föreslås att nuvarande ordning bibehålls.

Remissinstanserna: Boverket föreslår att nuvarande ordning inte överförs till den nya lagen.

Skälen för min bedömning

Nuvarande ordning

Som tidigare nämnts har regeringen genom ett beslut den 29 januari 1987 uppdragit åt Boverket att bedriva verksamhet i fråga om återanvändning av lyftanordningar m.m. Boverket har med anledning av detta uppdrag gett ut information.

Överväganden

Enligt den ordning som gäller bedömer kommunen om det är lönsamt att återanvända en anordning när den inte längre behövs. I ett system där kommunerna inte längre kan begära särskilt statsbidrag för bostadsanpassningsverksamheten förutsätter jag att kommunerna är så kostnadsmedvetna att de utan särskilt påpekande gör en bedömning av om det är lönsamt att återanvända lyftanordning som installerats hos en funktionshindrad person. Om kommunen finner att en lyftanordning bör kunna återanvändas finns möjlighet att villkora beslutet om bostadsanpassnings-

bidrag så att lyftanordningen skall återlämnas när det inte finns behov av den längre.

I den mån det behövs bör Boverket utfärda anvisningar om återanvändningen.

2.3.13 Kostnaderna för verksamheten

Kostnaden för bostadsanpassningsbidragen har ökat med 30 procent under tiden 1987 till 1991. För budgetåret 1991/92 beräknas bidragen uppgå till 650 miljoner kronor.

Förslaget till en ny lag om bostadsanpassningsbidrag m.m. innebär att sådana bidrag även i fortsättningen blir en prioriterad uppgift för kommunerna. Den nya lagen innefattar en förenklad reglering av nuvarande ordning i fråga om bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag. De sakliga ändringar i förhållande till nuvarande ordning som gjorts är i huvudsak ett lagfästande av den fastlagda praxis som råder på området. Några nya kostnadskrävande uppgifter har inte lagts på kommunerna.

2.3.14 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Den 1 januari 1993 upphör den nuvarande regleringen i fråga om bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag att gälla. Den nya lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m. förutsätts träda i kraft vid denna tidpunkt.

I fråga om ärenden angående bostadsanpassningsbidrag där kommunen, eller i s.k. kombinationsärenden, länsbostadsnämnden beslutat om bidrag före den 1 januari 1993 bör dock den gamla förordningen om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag gälla i fråga om rätten till bidrag. Detta innebär att den gamla ordningen gäller vid handläggning av överklagade ärenden, såväl i fråga om de materiella bestämmelserna som i fråga om besvärordningen. Vidare kommer för sådana bidrag som har beslutats men ej utbetalats före den 1 januari 1993 statligt bidrag normalt att utbetalas under första halvåret 1994. Den ekonomiska regleringen mellan stat och kommun kommer att ske i särskild ordning.

När det gäller förutsättningarna för en ägare av bostadshus att få bostadsanpassningsbidrag bör den gamla förordningen gälla redan när en ansökan om bidrag kommit in före den nya lagens ikraftträdande. Skälet till detta är att den nya lagen innebär en inskränkning så till vida att det i fortsättningen endast är enskilda personer som äger en bostad för permanent bruk som har rätt till bidrag alltså inte fastighetsägare som avser att anpassa en bostad åt en hyresgäst eller bostadsrättshavare (se vidare avsnitt 2.3.2).

I fråga om återställningsbidrag finns i princip inte något behov av övergångsbestämmelser eftersom beslut om sådant bidrag inte kan överklagas enligt den gamla ordningen. När det gäller Boverkets beslut om utbetalning av statsbidrag till återställningsbidrag, som fattats före den nya lagens ikraftträdande, bör dock bestämmelsen om överklagande till regeringen finnas kvar eftersom överprövning enligt den gamla ordningen annars inte kan ske i fråga om dessa ärenden.

I enlighet med vad jag anfört har inom Socialdepartementet upprättats förslag till lag om bostadsanpassningsbidrag m.m. och lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Förslaget till lag om bostadsanpassningsbidrag m.m. faller delvis under lagrådets granskningsområde. Med hänsyn till förslagets beskaffenhet anser jag att lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om bostadsanpassningsbidrag m.m.

Den nya lagen ersätter förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag (BAB) och förordningen (1985:489) om statsbidrag för att återställa handikappanpassade bostäder m.m. (ÅB).

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag har till ändamål att genom bidrag till anpassning av bostäder ge personer med funktionshinder möjlighet till ett självständigt liv i eget boende.

Paragrafen har ingen motsvarighet i BAB eller ÅB. Den har kommit till för att markera den allmänna inriktningen i fråga om verksamheten med bostadsanpassningsbidrag (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.2).

2 § Kommunerna svarar för att bidrag lämnas till anpassning och återställning av bostäder enligt bestämmelserna i denna lag.

Paragrafen motsvarar 2 § BAB resp. 5 § ÅB på så sätt att det i bestämmelsen slås fast att det är kommunerna som även i fortsättningen har ansvaret för bidrag till bostadsanpassning och återställning.

3 § Boverket har tillsyn över kommunernas bidragsverksamhet.

Enligt nuvarande ordning är det Boverket och länsbostadsnämnderna som gemensamt har tillsyn över kommunernas bidragsverksamhet (2 § BAB). Boverket är central förvaltningsmyndighet inom bl.a. bostadssektorn. Verket svarar för bl.a. föreskrifter, handböcker och annat nödvändigt informationsmaterial.

Enligt den nya ordningen är enbart Boverket tillsynsmyndighet. Länsbostadsnämndernas roll i sammanhanget – att granska överklagade ärenden och lämna kontinuerlig information och utbildning till kommunernas handläggare och till andra personalgrupper som deltar i handläggningen

övertas därmed av Boverket (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.10). Enligt den nya lagen blir Boverket också tillsynsmyndighet i fråga om återställningsbidrag.

Bostadsanpassningsbidrag

4 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas till enskild person som äger en bostad för permanent bruk eller som innehar en sådan bostad med hyres- eller bostadsrätt. Om bostaden hyrs i andra hand, lämnas bidrag endast om anpassningsåtgärden är skälig med hänsyn till hur långvarig upplåtelsen är.

Paragrafen motsvarar 3 § BAB. Den innefattar ändringar i förhållande till nuvarande ordning i två hänseenden.

Enligt nuvarande ordning kan en ägare av bostadshus – även kommuner, landsting, bostadsrättsföreningar, privata fastighetsägare och allmännyttiga bostadsföretag – erhålla bostadsanpassningsbidrag för att anpassa en bostad åt en hyresgäst eller bostadsrättsinnehavare. Denna möjlighet har slopats i den nya lagen. Bostadsanpassningsbidraget är alltså i fortsättningen förbehållet bostadsinnehavaren själv att användas för eget eller hushållsmedlems behov. Med enskild person avses alltså fysisk person i motsats till juridisk person.

Även i fråga om andrahandsupplåtelser har en ändring införts. I stället för att koppla rätten till bostadsanpassningsbidrag enbart till om upplåtelsen kan antas vara långvarig krävs enligt den nya ordningen även att åtgärden framstår som skälig (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.2).

5 § Om någon åtar sig att regelbundet under vissa perioder svara för omvårdnad av en funktionshindrad person i sin bostad och om åtagandet kan antas avse längre tid, lämnas bidrag även för anpassning av den bostaden.

Paragrafen ersätter 4 § andra och tredje styckena BAB. Bestämmelsen innebär en ändring i förhållande till nuvarande ordning så till vida att skillnaden i möjligheterna att få bostadsanpassningsbidrag för föräldrar som har gemensam vårdnad och föräldrar som har umgängesrätt slopas. Vidare upphör kravet på att det i fråga om andra än föräldrar med gemensam vårdnad om barn krävs att den som anpassningen avser skall ha ett svårt funktionshinder. I den nya ordningen kopplas rätten att få bostadsanpassningsbidrag enbart till regelbundenheten och varaktigheten i åtagandet (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.2).

6 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas för åtgärder för anpassning av bostadens fasta funktioner i och i anslutning till en funktionshindrad persons bostad. Bidrag lämnas endast om åtgärderna är nödvändiga för att bostaden skall vara ändamålsenlig som bostad för den funktionshindrade.

Paragrafen motsvarar 4 § första stycket BAB. I förhållande till nuvarande ordning har införts den preciseringen, att bostadsanpassningsbidrag lämnas för anpassning av en bostads fasta funktioner. Genom preciseringen markeras att lösa inventarier som t.ex. vissa tekniska hjälpmedel inte ger rätt till bostadsanpassningsbidrag (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.3).

Bestämmelsen innehåller också den ändringen, att de åtgärder som bidrag söks för måste vara *nödvändiga* med hänsyn till funktionshindret i stället för *behövliga* som gäller enligt nuvarande ordning. Ändringen i ordvalet skall ses som ett lagfästande av praxis snarare än som en uppstramning av villkoren för bidrag.

7 § Bostadsanpassningsbidrag lämnas även för

1. åtgärder som har samband med den funktionshindrades behov av rehabilitering, funktionsträning och sjukvård, om behovet inte skäligen bör tillgodoses på annat sätt,
2. åtgärder som gör det möjligt för den funktionshindrade att utöva hobbyverksamhet, om han på grund av sitt funktionshinder inte kan delta i aktiviteter utanför bostaden och
3. reparation av utrustning som har anskaffats med stöd av bidrag enligt denna lag eller motsvarande äldre bestämmelser och reparationen inte utgör normalt bostadsunderhåll.¹

Paragrafen motsvarar 5 § BAB. I förhållande till nuvarande ordning har den ändringen gjorts, att punkten 2 i gällande bestämmelse (åtgärder som behövs för att underlätta för den handikappades utveckling mot ett självständigt liv i eget boende) har slopats. Detta innebär inte någon saklig ändring. Sålunda skall det även i fortsättningen finnas möjlighet att få bidrag för anpassning av en bostad för att förbereda en svårt funktionshindrad person till ett självständigt liv. Det kan t.ex. vara fråga om att vidta speciella anpassningåtgärder för att träna upp och lära ett svårt funktionshindrat barn de praktiska färdigheter som kan behövas för den dagliga livsföringen med sikte på ett självständigt liv i eget boende. Skälet till att punkten slopats är att hela lagens syfte är att ge människor med funktionshinder möjlighet till ett självständigt liv i eget boende. Detta framgår redan av lagens inledningsparagraf.

I förhållande till nuvarande ordning har också den ändringen gjorts i punkt 4 att beloppsgränsen för reparationer slopats (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.6).

8 § Vid nybyggnad samt vid köp eller byte av bostad lämnas bostadsanpassningsbidrag endast om det finns särskilda skäl för att välja en bostad som kräver anpassningsåtgärd.

Paragrafen saknar motsvarighet i BAB. Den är ett lagfästande av den praxis som råder vid beviljande av bostadsanpassningsbidrag när det gäller nybyggnad samt köp eller byte av bostad (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.4)

Bostadsanpassningsbidrag för standardhöjande åtgärder

9 § Med standardhöjande åtgärd avses en åtgärd som i väsentlig mån förbättrar husets eller bostadens funktioner eller som tillför huset eller bostaden ny funktion.

Paragrafen har ingen motsvarighet i BAB. Den ger en definition av vad som menas med standardhöjande åtgärd (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.7).

Som exempel på *standardhöjande åtgärder* kan nämnas följande.

En större tillbyggnad bör bedömas som standardhöjande om behovet av anpassningsåtgärderna skulle kunnat tillgodoses inom en befintlig huskropp.

Tillbyggnad av ytterligare rum tillför bostaden en ny funktion och bör alltid betraktas som standardhöjande, såvida inte rummet ersätter ett tidigare rum som tagits i anspråk för annan anpassning. Som tillbyggnad räknas också anordnande av rum i tidigare förråd, garage eller liknande. Tillbyggnad av nytt garage/carport tillför bostaden en ny funktion och bör också anses som en standardhöjande åtgärd.

En helt ny köksutrustning bör bedömas som standardhöjande under förutsättning att den tidigare inredningen var bristfällig eller otidsenlig. De inrednings- och utrustningsdetaljer i den nya köksinredningen, som får anses utgöra anpassning av befintliga funktioner, bör däremot inte anses vara standardhöjande.

Som exempel på *icke standardhöjande åtgärder* kan nämnas följande.

En tillbyggnad som utökar en befintlig funktion eller en tillbyggnad som ersätter en funktion som inte kan förbättras inom befintlig huskropp bör inte anses som standardhöjande. Detta gäller under förutsättning att anpassningen av planlösningskäl eller för att den skulle innebära en påtaglig försämring i boende för övriga hushållsmedlemmar inte kan göras inom en befintlig huskropp.

Anordnande av extra area inom en befintlig huskropp bör som regel inte anses vara en standardhöjande åtgärd.

Installation av lyftanordningar (lyftplattor, trappliftar) eller andra tillgänglighetsskapande åtgärder (ramper eller dyligt) bör inte heller anses som en standardhöjande åtgärd.

Speciell inredning eller utrustning av kök/hygienrum torde inte vara att anse som standardhöjande, eftersom sådana åtgärder får ses som anpass-

ning av befintliga funktioner. Anpassningsåtgärder som t.ex. höj- och sänkbara köksbänkar eller höj- och sänkbar hygienutrustning bör alltså inte anses som standardhöjande.

Flyttning av en befintlig hygienfunktion från exempelvis över- eller källarplan till bottenplan genom anordnande av nytt handikappanpassat hygienutrymme bör anses som anpassning av en befintlig funktion och inte som någon standardhöjande åtgärd. Om befintlig hygienfunktion saknar varmvatten bör dock den nya funktionen betraktas som standardhöjande.

10 § Bostadsanpassningsbidrag för standardhöjande åtgärder lämnas endast om

1. lägenheten har lägsta godtagbara standard enligt 2 b § bostadssaneringslagen (1973:531) och

2. åtgärderna inte utgör ett led i en större upprustning.

Trots bestämmelserna i första stycket 1 lämnas bidrag för standardhöjande åtgärder i en funktionshindrad persons egen bostad, om åtgärderna behövs för att det skall vara möjligt för den funktionshindrade att bo kvar och om det med hänsyn till den tid han bott i huset och övriga omständigheter kan anses lämpligt att han ges en sådan möjlighet.

Paragrafen motsvarar 6 § BAB. Den ändringen har gjorts i förhållande till nuvarande ordning att kravet att åtgärderna är av väsentlig betydelse för den funktionshindrade (6 § 2 BAB) slopats. Borttagandet av kravet är endast redaktionellt (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.7).

Bidrag till återställning av anpassade bostäder

11 § Ägare av bostadshus har rätt till bidrag för kostnader för att ta bort anordningar för funktionshindrade personer (återställning) som har utförts

1. i eller i anslutning till hyreslägenheter eller småhus som hyrs ut, eller

2. i anslutning till bostadsrättslägenheter i flerbostadshus, om anordningarna avser att underlätta för en funktionshindrad person att komma in i och ut ur lägenheten eller att förflytta sig till och från huset eller inom tomt.

Paragrafen motsvarar 1 § ÅB. I förhållande till nuvarande ordning har den ändringen gjorts, att återställningsbidrag medges även i fall då hyreslägenheter är inrymda i småhus. Detta innebär att även en person som hyr ut en del av sin egen bostad har rätt till återställningsbidrag (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.5).

12 § Återställningsbidrag lämnas under förutsättning att

1. återställningen avser en anpassningsåtgärd som har utförts med stöd av bidrag enligt denna lag, förordningen (1982:639) om bostadsanpassningsbidrag eller förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag och

2. anpassningsåtgärden på grund av ändrade förhållanden inte längre kan utnyttjas för sitt ändamål och åtgärden är till nackdel för andra boende.

Paragrafen motsvarar 2 § ÅB. Punkt 3 i bestämmelsen har slopats, eftersom de specialdestinerade statsbidragen försvinner. Punkt 4 i bestämmelsen om kostnadsminimum för rätt till bidrag har flyttats till 14 § i den nya lagen.

13 § För bidrag enligt 11 § 1 gäller också att husägaren har tillförsäkrat kommunen rätt att när den anpassade lägenheten blir ledig anvisa den till bostadssökande och att kommunen vid den tidpunkt då lägenheten blir ledig inte har kunnat anvisa den till någon annan person med funktionshinder.

Paragrafen motsvarar 3 § ÅB. Ett förtydligande har gjorts som innebär att en förutsättning för bidrag är att kommunen inte kunnat anvisa lägenheten till en annan funktionshindrad person.

Bidragens storlek

14 § Bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag lämnas med belopp som motsvarar skälig kostnad för åtgärderna. Återställningsbidrag lämnas dock endast om den godkända kostnaden vid ett och samma tillfälle överstiger 5 000 kronor.

Paragrafen motsvarar 7 § BAB och 2 § 4 ÅB. En ändring i förhållande till nuvarande ordning har gjorts vilken innebär att det inte längre ankommer på regeringen att pröva standardhöjande åtgärder som överstiger 30 000 kr (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.7).

Vidare har 7 § andra stycket BAB slopats. Detta innebär inte någon saklig ändring av nuvarande ordning (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.8).

Handläggning av bidragsärenden m.m.

15 § Före utbetalningen av bostadsanpassningsbidrag eller återställningsbidrag får den kommun som beviljat bidraget återkalla beslutet, om de förutsättningar som låg till grund för beslutet inte längre föreligger.

Paragrafen överensstämmer i fråga om bostadsanpassningsbidrag med 11 § BAB. I ÅB finns ingen motsvarighet till bestämmelsen.

16 § Bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag betalas ut sedan åtgärd som bidraget avser har utförts.

Paragrafen motsvarar 12 § första stycket första meningen BAB i fråga om bostadsanpassningsbidrag. I ÅB finns ingen motsvarande bestämmelse. Bestämmelsen innehåller en ändring i förhållande till nuvarande ordning som innebär att det öppnas möjlighet för en entreprenör att få betalt av kommunen även om inte alla anpassningsarbeten slutförts. Möjligheterna till förskottsbetalning slopas (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.9).

Bestämmelsen i 12 § andra stycket BAB har inte överförs till den ny lagen. Skälet till detta är att det torde vara självklart att kommunen betalar ut bidraget eftersom bidragsgivningen är en kommunal angelägenhet.

17 § Kommunen får besluta om återbetalning av bidrag helt eller delvis

1. om mottagaren av bidraget genom oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att bidrag felaktigt har lämnats eller lämnats med för högt belopp,

2. om bidrag i annat fall felaktigt har lämnats eller lämnats med för högt belopp och mottagaren skäligen borde ha insett detta.

Kommunen får helt eller delvis efterge återbetalningsskyldigheten, om det finns särskilda skäl.

Första stycket överensstämmer med redaktionella ändringar med 13 § BAB i fråga om bostadsanpassningsbidrag. När det gäller återställningsbidrag är bestämmelsen ny.

Andra stycket motsvarar i fråga om bostadsanpassningsbidrag 14 § BAB. En ändring har gjorts som innebär att länsbostadsnämnderna inte längre prövar eftergift av återbetalningsskyldighet. Det blir kommunen själv som i fortsättningen får göra detta i och med att det specialdestinerade statsbidraget försvinner.

Överklagande

18 § Kommunens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Paragrafen motsvarar 16 § BAB och 9 § ÅB. I förhållande till nuvarande ordning har en ändring gjorts som innebär att beslut i fråga om både bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag överklagas hos länsrätten. Länsrättens beslut överklagas hos kammarrätten. Kammarrättens beslut överklagas hos Regeringsrätten (se vidare allmänmotiveringen, avsnitt 2.3.11)

En kommun bör i enlighet med förvaltningsrättslig praxis kunna överklaga ett av länsrätt eller kammarrätt meddelat beslut om bostadsanpassningsbidrag eller återställningsbidrag, som gått kommunen emot.

Den nya lagen förutsätts träda i kraft den 1 januari 1993. I princip gäller de nya bestämmelserna fullt ut från den dagen. Har kommunen, eller i fråga om kombinationsärenden, länsbostadsnämnden beslutat om bostadsanpassningsbidrag före lagens ikraftträdande, gäller dock den gamla förordningen om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag fortfarande. Ett beslut som överklagats till länsbostadsnämnden eller Boverket överklagas alltså vidare och prövas enligt den gamla ordningen.

Har ansökan om bostadsanpassningsbidrag kommit in till kommunen eller, i förekommande fall, länsbostadsnämnden, före lagens ikraftträdande men ännu inte avgjorts där gäller däremot den nya lagen fullt ut. Ett undantag har gjorts i fråga om den bidragsberättigade kretsen. Enligt den nya lagen lämnas bostadsanpassningsbidrag enbart till enskilda personer som äger eller innehar en bostad. Vissa ägare till bostadshus som enligt tidigare bestämmelser innefattats i den bidragsberättigade kretsen omfattas nu inte av rätt till bidrag. Om sådana ägare har ansökt om bostadsanpassningsbidrag före lagens ikraftträdande har de rätt att få ansökan prövad enligt äldre bestämmelser.

Den nya lagen gäller med visst smärre undantag helt i fråga om återställningsbidrag (se vidare allmänmotiveringen, 2.3.14).

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

Enligt förslaget till lag om bostadsanpassningsbidrag m.m. kan kommunens beslut om bostadsanpassningsbidrag överklagas hos länsrätten. I 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar har därför införts ett tillägg enligt vilket länsrätten har att pröva mål enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag m.m.

5 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om bostadsanpassningsbidrag m.m.,
2. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

I promemorian lämnas förslag till en ny gemensam lag om bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag som skall ersätta förordningen (1985:489) om statsbidrag för att återställa handikappanpassade bostäder m.m. och förordningen (1987:1050) om statskommunalt bostadsanpassningsbidrag. Lagförslaget innehåller vissa förändringar både i förhållande till stödet och handläggningen.

I fråga om *den bidragsberättigade kretsen* föreslås att bostadsanpassningsbidrag skall vara förbehållet enskild person som äger det hem som han bor i eller som innehar lägenhet med hyres- eller bostadsrätt. Bostadsrättsföreningar, privata fastighetsägare och allmännyttiga företag samt kommuner och landsting har däremot enligt förslaget inte rätt till bostadsanpassningsbidrag för att anpassa en bostad åt en hyresgäst eller bostadsrättshavare.

Vid *andrahandsupplåtelser* föreslås att bostadsanpassningsbidrag får lämnas endast om anpassningsåtgärden är rimlig med hänsyn till upplåtelsens varaktighet.

Vid *periodiskt boende* föreslås att bostadsanpassningsbidraget enbart kopplas till regelbundenheten och varaktigheten i åtagandet.

När det gäller *bidragsberättigande åtgärder* föreslås att det i lagen införs den begränsningen för rätten att få bostadsanpassningsbidrag, att det skall föreligga särskilda skäl för att bidrag skall utgå.

I fråga om rätten till *återställningsbidrag* föreslås vissa smärre ändringar.

I promemorian lämnas också förslag om slopande av beloppsgräns vid *reparation av utrustning*, som anskaffats med stöd av bostadsanpassningsbidrag.

Det lämnas också i lagtexten en definition vad som menas med *standardhöjande åtgärd* samt föreslås att regeringsprövningen i fråga om sådana åtgärder över viss beloppsgräns slopas.

Möjligheten till *förskottsbetalning av bidrag* föreslås slopad.

Det föreslås att Boverket tar över länsbostadsnämndernas *tillsynsroll*.

I fråga om *besvärordningen* föreslås att kommunernas beslut får överklagas hos länsrätten. Beslutande kommun eller Boverket får inträda som part i domstolen. Dessutom får beslutande kommun eller Boverket rätt att överklaga ett domstolsbeslut som går kommunen emot.

I fråga om *återanvändning av lyftanordningar m.m.* föreslås att nuvarande ordning skall fortsätta att gälla.

Departementspromemorian (Ds 1992:56) Bostadsanpassningsbidrag m.m. har remissbehandlats.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Socialstyrelsen, Riksförsäkringsverket (RFV), Statens handikappråd (SHR), Handikappinstitutet, Statskontoret, Boverket, Riksrevisionsverket (RRV), Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Borås, Hallstahammars, Höör, Karlskrona, Katrineholms, Kinda, Kungälv, Ljusdals, Ljusnarsbergs, Malmö, Staffanstorps, Stockholm, Sunne, Torsby, Älvkarleby, Ängelholms, Ödeshögs, Österåkers och Östhammars kommuner samt Handikappförbundens Centralkommitté (HCK), De Handikappades Riksförbund (DHR), Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Sveriges Pensionärsförbund, Svenska kommunförbundet, Föreningen Kommunala Förmedlingsorgan (FKFo), Neurologiskt Handikappades Riksförbund (NHR) och Synskadades Riksförbund (SRF).

1 Allmänt om regleringen

Promemorians förslag

En gemensam lag med bestämmelser om både bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag införs.

Remissinstansernas svar

Socialstyrelsen understryker vikten av att en särskild lagreglering kommer till stånd. *RFV* instämmer i utredningens allmänna överväganden att målet för samhällets insatser i fråga om personer med funktionshinder är att de skall få möjligheter att leva ett i möjligaste mån normalt liv. Detta förutsätter att om personer med funktionshinder skall kunna bo som andra måste den fysiska miljön göras tillgänglig. Systemet med bostadsanpassningsbidrag synes därvid vara ett viktigt inslag. Verket har i olika sammanhang ställt sig positivt till olika förslag som syftar till att förbättra situationen för handikappade. Ur det perspektivet har verket inget att erinra mot de föreslagna ändringarna i reglerna om bostadsanpassningsbidrag. *SHR* tillstyrker att bostadsanpassningsbidraget blir lagfäst.

Boverket avstyrker att förslaget i dess nuvarande utformning läggs till grund för lagstiftning beträffande bostadsanpassningsbidrag m.m. Verket menar att förslaget innehåller flera olämpliga lösningar och ett flertal oklarheter på väsentliga punkter. Enligt verkets mening bör förslaget omarbetas i enlighet med vad verket angett i sitt yttrande. *Statskontoret* konstaterar att lagförslaget innehåller vissa förändringar, jämfört med nuvarande förhållanden, i fråga om bostadsanpassningsstödet vilka enligt verkets mening ger kommunerna större frihet att handla efter lokala behov. *RRV* har från sina utgångspunkter ingen anledning att ifrågasätta

behovet av en reglering enligt de förslag som förs fram i promemorian.

Länsrätten i Östergötlands län har tillstyrkt förslaget. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* tillstyrker förslaget i stort. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* ser positivt på förslaget till en lag som reglerar kommunernas skyldighet att svara för bostadsanpassningen. *Handikappinstitutet* instämmer helt i att verksamheten med bostadsanpassning även i fortsättningen behöver vara särskilt reglerad. *Borås kommun* framhåller att kommunen i och för sig inte har något emot att kommunernas ansvar beträffande bostadsanpassningsbidragen lagfästs, men kommunen ställer sig avvisande till förslaget om en särskild lag som i detalj reglerar kommunens skyldighet. En bättre lösning vore att komplettera socialtjänstlagen med de krav staten vill ställa på kommunerna och där föreskriva att kommunerna genom bidrag till anpassning av bostäder eller på annat sätt ge människor med funktionshinder möjlighet till ett självständigt liv i eget boende.

Hallstahammars kommun framför att rent principiellt kan statens behov av att reglera en kommunal verksamhet ifrågasättas. Kommunerna bör ges förtroende att själva klara bostadsanpassningsfrågor. Då Hallstahammars kommun har en mycket klar inställning att leva upp till den föreslagna lagens ambitioner saknar dock frågan praktisk betydelse. Lagen kan därför accepteras med de förslag till ändringar och klarlägganden som kommunen framför. *Karlskrona kommun* avvisar i första hand en lagstiftning med hänvisning till att kommunerna enligt socialtjänstlagen ensamma har det fulla ansvaret för vård, omsorg, boende för äldre och handikappade. *Kungälv kommun* framför att kommunens grundinställning är att bostadsanpassningsbidragsverksamheten inte behöver lagregleras. Den lagreglering som finns i socialtjänstlagen är fullt tillräcklig för att trygga handikappades rätt till bostadsanpassning. Om regeringen väljer att lägga ett förslag om lagreglering tillstyrker kommunen de föreslagna reglerna. En sådan lagreglering bör kopplas till ett specialdestinerat statsbidrag, eftersom kommunen inte kommer att ha möjlighet att själv råda över omfattning och kvalitet.

Ljusdals kommun framhåller att lagförslaget innebär ett visst förtydligande i jämförelse med den nuvarande förordningen. *Staffanstorps kommun* ifrågasätter behovet av att en särskild lag om bostadsanpassningsbidrag införs. *Sunne kommun* motsätter sig att en särskild lag om bostadsanpassningsbidrag införs. *Torsby kommun* menar att bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag bör regleras i en förordning för att uppnå lika behandling i hela riket. *Ängelholms kommun* framför att lagförslaget i flera delar är vagt formulerat och man bibringas lätt den uppfattningen att lagförslaget enbart ger kommunerna rätten att utge bostadsanpassningsbidrag. I lagen skall tydligt anges att det är en kommunal skyldighet att utge bostadsanpassningsbidrag till personer med funktionshinder. *Ödeshögs kommun* framför att en utgångspunkt för förslaget om en ny lag om bostadsanpassningsbidrag m.m. skall vara att den nya ordningen inte får innebära att kommunerna åläggs nya kostnadskrävande uppgifter. *Österåkers kommun* instämmer i utredningens bedömningar och tillstyrker förslag till lag om bostadsanpassnings-

bidrag. *HCK* framhåller att det är positivt att det har tagits fram ett förslag till lag om bostadsanpassningsbidraget, men att det föreliggande förslaget innehåller oklarheter som måste förtydligas. *SRF* delar uppfattningen att en avreglering av bostadsanpassningsbidraget kommer att innebära försämringar för brukarna och att en lagstiftning är enda möjligheten att tillförsäkra en bra boendestandard i framtiden. *PRO* finner det nödvändigt att kommunerna genom en lag ges skyldighet att svara för bostadsanpassning och att lagen bör träda i kraft från den 1 januari 1993. *PRO* anser att det bör finnas en koppling till socialtjänstlagens biståndsparagraf.

Svenska kommunförbundet motsätter sig att en särskild lag om bostadsanpassning införs. *FKFo* delar uppfattningen att bostadsanpassningsbidraget spelar en viktig roll i bostadsförsörjningen för människor med funktionshinder. Föreningen anser att förslaget till ny lag om bostadsanpassningsbidrag i stort är bra. *NHR* anser det mycket angeläget att en bostadsanpassningslag kommer till stånd. Det presenterade lagförslaget bör dock bearbetas särskilt när det gäller personkrets, rätten att flytta, definitionen av standardhöjande åtgärder och formerna för den enskildes ekonomiska åtaganden.

2 Bidragsberättigade

Promemorians förslag

Bostadsanpassningsbidraget skall i fortsättningen vara förbehållet enskilda personer som önskar anpassa sin egen bostad.

Remissinstansernas svar

Socialstyrelsen tillstyrker i princip detta. *SHR* framför att denna bestämmelse betyder att det inte längre är möjligt att få stöd för att nyproducera handikapplägenheter med särskild anpassning av ytor och utrymmen för personer med stora funktionshinder. Rådet anser att det är en brist att utredningen inte alls berör hur ungdomar och andra med stora funktionshinder utan bostad skall få för dem anpassade bostäder. I specialmotiveringen anges att föräldrar med delad vårdnad av ett funktionshindrat barn kan få bostadsanpassningsbidrag. Rådet förutsätter att bidrag också lämnas när vuxen person med funktionshinder bor hos förälder eller annan.

Boverket menar att begreppet "enskild ägare" är en mycket tveksam juridisk formulering. Ett bättre alternativ är att använda det sedvanliga begreppet fysisk person. Vidare menar Boverket att om avsikten med förslaget är att inskränka kretsen av bidragsberättigade till fysiska personer som äger en- och tvåbostadshus bör detta sägas i klartext. Lämpligheten av att begränsa bidragsgivningen till den krets som avses med förslaget kan dock ifrågasättas. Verket framför att det ibland kan

vara praktiskt att fastighetsägaren står som sökande och att ansökan utformas i samråd med den funktionshindrade. Det kan därvid noteras att en anpassning av en lägenhet ofta utförs i samband med en större ombyggnad och att det är ekonomiskt fördelaktigt att åtgärderna samordnas. Det är emellertid av avgörande betydelse att den individuella anpassning som kan stödjas med bostadsanpassningsbidrag får en klar avgränsning mot den generella anpassning som skall göras enligt plan- och bygglagen. I sistnämnda lag bör regleras de generella grundkrav som är nödvändiga för att bostäder skall vara lämpliga för sitt ändamål sett ur ett samhällsintresse. Om gränsdragningen blir oklar kan detta leda till stora kostnader för kommunerna då fler åtgärder kan komma att bedömas som individuell anpassning. Det är särskilt viktigt att gränsdragningen klargörs beträffande särskilda handikapplägenheter och olika former av gruppboende. När det gäller andrahandsupplåtelser kan det enligt Boverkets mening ifrågasättas om bidrag över huvud taget skall lämnas när det är fråga om kortvariga andrahandsupplåtelser. Det kan därvid noteras att det i andra sammanhang ställs krav på varaktighet för att bidrag skall utgå.

Statskontoret delar utredningens uppfattning att bostadsanpassningsbidrag skall vara förbehållet person med funktionshinder. Det är oklart vilken roll en hyresvärd har vid ansökningsförfarandet. Oklarheten motiverar att hyresvärdens ställning regleras i lagen. Statskontoret efterlyser i detta sammanhang en definition av begreppet bostad. I specialmotiveringen till 4 § bör införas ett tillägg med innebörden att med bostad avses inte byggnad för fritidsbruk. När det gäller periodiskt boende i olika kommuner bör ett förtydligande göras. Av specialmotiveringen till 6 § bör framgå vilken kommun som är bidragsansvarig, då förälder med gemensam vårdnad om barn med funktionshinder, resp. personer med vårdnadsåtagande för vuxna med funktionshinder, bor i skilda kommuner. Hallstahammars kommun framhåller att den föreslagna ändringen, att bidrag skall förbehållas "enskilda" personer, kan förväntas leda till onödigt krångel. Av lagförslaget har inte gått att utläsa om kommunen kan lämna bidrag till anpassning av egendom utanför kommunen eller till fritidshus. Vidare framgår det inte om bidrag skall lämnas för person som är folkbokförd i annan kommun. Enligt kommunen talar övervägande skäl för att bidrag bara lämnas för anpassning av permanentbostäder. Vidare bör kommunens skyldighet att lämna bidrag begränsas till i kommunen skrivna personer. När det gäller den utökade rätten till bidrag även för umgängesberättigad förälder utan vårdnad liksom förslaget att ta bort kravet på "svårt" handikappad bör detta leda till att ett ökat antal personer blir bidragsberättigade, något som knappast kan vara förenligt med finansieringsprincipen.

Katrineholms kommun påpekar att för att lagen skall vara komplett krävs att det anges på vilka sakliga grunder en fastighetsägare kan vägra lämna medgivande till anpassning av en lägenhet. Ljusdals kommun framhåller att om bidrag ges endast till enskilda personer kommer detta att innebära större krav på kommunala resurser för att bistå sökanden. I de flesta fall har bostadsföretagen bättre kompetens för upphandling,

upprätta ansökan m.m. än den enskilde sökanden. I lagförslaget bör klarläggas vilka villkor som kan ställas från fastighetsägaren för att ge sitt medgivande till åtgärder. *Torsby kommun* påpekar att om bidrag endast lämnas till enskilda personer kan detta tolkas såsom att bostadsanpassningsbidrag inte kan utgå till sådana åtgärder som skulle varit utförda enligt plan- och bygglagen. Anpassning av bostäder uthyrda i andra hand bör ske endast om anpassningen är rimlig och säkrad för lång tid. *Älvkarleby kommun* framför att ett positivt förslag är att bostadsanpassningsbidraget i fortsättningen skall vara förbehållet enskilda personer som önskar anpassa sin bostad och inte som nu kommuner och landsting samt bostadsrättsföreningar och bostadsföretag som anpassar till sina hyresgäster. *Österåkers kommun* vill särskilt lyfta fram och tillstyrka förslaget om att bostadsanpassningsbidraget skall vara förbehållet enskilda personer som önskar anpassa sin egen bostad. *HCK* anser att den bidragsberättigade kretsen skall gälla enligt nuvarande ordning. *HCK* är tveksamma till att helt utesluta ägare av flerbostadshus från rätten till bostadsanpassningsbidrag, bl.a. därför att det förefaller egenomligt att den enskilde hyresgästen eller bostadsrättshavaren skall beviljas medel för åtgärder i det gemensamma huset eller på tomtmarken utanför. Förslaget kan försvåra byggandet för särskilt omvårdnadskrävande personer integrerat i övrigt bostadsbyggande. Förslaget kan medföra onödiga fördyrningar. Den nya ordningen förutsätter att den framtida hyresgästen är utsedd innan projekteringen görs. *HCK* ser dock stora fördelar med att tilldela hyresgästen det avgörande inflytandet över vilka anpassningsåtgärder som skall vidtas i hans eller hennes bostad. Särskilt betydelsefullt blir möjligheten för dem som bor i specialbostäder av olika slag, där kommunen som regel är fastighetsägare. *HCK* tillstyrker därför förslaget att den enskilde lägenhetsinnehavaren skall vara mottagare av bostadsanpassningsbidraget, men anser att det behöver kompletteras med en möjlighet också för fastighetsägaren att söka bidraget.

DHR påpekar att möjligheten för fastighetsägare, allmännyttiga företag, bostadsrättsföreningar, kommuner och landsting att söka bostadsanpassningsbidrag föreslås försvinna. Förslaget får till konsekvens att s.k. handikapplägenheter inte kommer att byggas i fortsättningen. *DHR* anser att det även i fortsättningen måste finnas en lagstiftning som gör det möjligt att producera lägenheter med större ytor, som är planerade med utgångspunkt för personer som har större rullstolar och andra skrymmande hjälpmedel. *DHR* motsätter sig att det är enbart enskilda som skall ha rätt att söka bostadsanpassningsbidrag. Byggherrar, bostadsföretag m.fl. skall även i fortsättningen kunna göra det på grund av att det måste finnas fungerande bostäder för alla. Plan- och bygglagstiftningen är inte alltid tillräcklig när det gäller att producera fungerande bostäder för funktionshindrade. *SRF* framför att det borde finnas en möjlighet till anpassning av fritidshus. *PRO* anser att kravet på ändamålsenlig bostad som finns i plan- och bygglagen (PBL) måste förstärkas vad gäller särskilda boendeformer och bostäder med särskild service. Med ett sådant krav på grundläggande tillgänglighet i PBL blir gräns-

dragningen till individuell bostadsanpassning tydlig. PRO påpekar att det måste samhällsekonomiskt vara mindre kostsamt att vid nybyggnad göra allt boende grundläggande tillgängligt. *Sveriges Pensionärsförbund* framför att förslaget att ta bort fastighetsägarens möjlighet att söka anpassningsbidrag för samtidigt iordningsställande av flera eller samtliga lägenheter i en fastighet får till följd att det kan bli betydande svårigheter att bilda bostadsrätter för pensionärer och handikappade i en redan befintlig fastighet. *Svenska Kommunförbundet* framför att om en lag ändå skulle införas tillstyrks förslaget om uppstramning av reglerna om vilka som är bidragsberättigade. När det gäller periodiskt boende vill förbundet markera de särskilda problem som kan uppstå vid vistelse i familjehem. Enligt förbundets uppfattning är det vistelsekommunen som skall stå för eventuell bostadsanpassning. Beträffande den föreslagna 6 § noteras som positivt att olika vårdlösningar kan prövas, bl.a. blir det lättare för barn att vårda gamla föräldrar. *FKFo* anser att när det gäller den bidragsberättigade kretsen skall fastighetsägare även fortsättningsvis kunna söka bidrag för enskilda personer. *FKFo* anser inte att detta strider mot bidragets syfte, eftersom kommunerna också i dessa fall grundar bidraget på en bedömning av den enskildes handikapp och behov av åtgärder. Många fastighetsägare hjälper i dag enskilda att söka bidraget, vilket innebär att kommunernas arbete väsentligt förenklas. *NHR* menar att de som på grund av funktionsnedsättning har svårigheter i sitt boende som kan avhjälpas med fysiska åtgärder också skall ha rätt till bostadsanpassningsbidrag för att få dessa åtgärder genomförda. Förslaget är oklart när det gäller vem som är bidragsberättigad: den funktionshindrade eller fastighetsägaren/kontraktsinnehavaren. Den enskilde funktionshindrade, barn eller vuxen, måste ha rätt att få sin bostad anpassad.

3 Bidragsberättigande åtgärder

Promemorians förslag

Bostadsanpassningsbidrag lämnas för anpassning av en bostads fasta funktioner i och i anslutning till en funktionshindrad persons bostad som behövs för att den skall vara ändamålsenlig som bostad för den funktionshindrade.

Remissinstansernas svar

Boverket framhåller att förslaget i denna del överensstämmer med nuvarande lydelse. I specialmotiveringen till 5 § anges att kravet på att anpassningsåtgärden skall vara nödvändig med hänsyn till funktionshindret kvarstår. Det är mindre lämpligt att preciseringen finns i tillämpningsföreskrifter. Med hänsyn till det stora antal tvister som kan förväntas bör om möjligt angelägenhetsgraden av de sökta åtgärderna precis-

ras i lagtexten. I den allmänna motiveringen anges att stöd inte lämnas för lösa inventarier som det är sjukvårdshuvudmannens uppgift att tillhandahålla. Uttalandet bör förtydligas till att avse samtliga lösa inventarier. *Katrineholms kommun* framhåller att begreppet "fasta funktioner" inte är något klart och entydigt begrepp. De senaste årens produktutveckling inom byggsektorn och skiftande synsätt avseende standard försvårar gränsdragningen mellan fasta och lösa inventarier. Lagen måste därför precisera vad som avses med fasta resp. lösa inventarier. Ytterligare ett skäl att klarlägga skillnaden är att det som genom anpassning tillförs bostaden i princip tillfaller fastighetsägaren med äganderätt. *Staffanstorps kommun* menar att, om kommunen bedömer att det isatta hjälpmedlet bör kunna återanvändas till en annan sökande, borde kommunen ha rätt att flytta över den till en annan anpassad lägenhet. Bidragstagaren skulle inte ha äganderätt till åtgärden, utan kommunens godkännande. *Torsby kommun* vill kraftigt understryka att det bör stå klart i en ny lag att kommunen har rätt att återta alla anordningar såsom lyftar, hissar, larm, spisvakter, ramper, hygienmoduler, kvarboendestugor etc. och ha rätt att upprätta avtal med bidragstagaren som reglerar återtagandet. *HCK* påpekar att begreppet "fasta funktioner" måste förtydligas och att det i lagtexten måste finnas en öppning som gör det möjligt att komplettera fast inredning med vissa lösa inventarier. *DHR* motsätter sig inte att bostadsanpassningsbidrag skall utgå för fasta funktioner, men anser att begreppet måste definieras med exempel för att inte tolkningsproblem skall uppkomma. *PRO* påpekar att anpassningsåtgärder som syftar till att ge även vårdpersonal en väl fungerande arbetsmiljö bör vara bidragsberättigade. *Svenska kommunförbundet* påpekar att reglerna innebär att man preciserar att bidraget lämnas för anpassning av bostadens fasta funktioner. Vidare bör det finnas ett intyg som styrker nödvändigheten av åtgärden. Förbundet vill särskilt framhålla att det är kommunen som skall avgöra på vilket sätt som kommunen handlägger bostadsanpassningsbidragen. Den statliga tillsynsmyndigheten skall således inte styra handläggningen via särskilda blanketter eller krav på viss typ av intygsgivare m.m.

FKFo anser att det är bra att den föreslagna lagen anger att anpassningen skall gälla bostadens fasta funktioner. Därigenom klargörs och förenklas gränsdragningen mot bl.a. hjälpmedel och vissa hushållsmaskiner som tvätt- och diskmaskin. *NHR* ser det som naturligt att bostadsanpassningsbidrag endast lämnas till fast inredning. I byggsammanhang skiljer man på fast och lös inredning/utrustning. Begreppen måste redas ut och det är viktigt att det inte uppstår några luckor mellan bostadsanpassningsbidraget och bidrag till hjälpmedel. Det måste också klart framgå att åtgärder får vidtas som motsvarar kommande behov som man känner till.

4 Bostadsanpassningsbidrag vid nybyggnad och köp eller byte av bostad

Prop. 1992/93:58
Bilaga 2

Promemorians förslag

Vid nybyggnad samt vid köp eller byte av bostad lämnas bostadsanpassningsbidrag endast om det finns särskilda skäl.

Remissinstansernas svar

Socialstyrelsen framhåller att det kan vara mycket svårt, framför allt för personer med flera och stora funktionshinder, att vid byte eller köp av bostad finna en bostad som uppfyller alla krav på individuell anpassning. Flera individuella faktorer påverkar valet av bostad som t.ex. närhet till service, kommunikationer, arbete, fritidsliv, socialt umgänge och fastighetens pris. Det är därför viktigt att man tar hänsyn till dessa faktorer och noggrant bedömer om det är möjligt att finna en annan lämplig bostad. Om detta är tveksamt bör bostadsanpassningsbidrag kunna utgå. *SHR* skriver att enligt förslaget skall vid köp eller byte bostadsanpassningsbidrag lämnas endast om det finns särskilda skäl. Rådet påpekar att vad som skall anses som särskilda skäl inte anges. I vissa kommuner byggs endast bostäder med bostadsrätt och med standard enligt PBL. Då finns inte någon reell valmöjlighet att välja en utifrån funktionshindret helt tillgänglig bostad. Många behöver elektrisk dörröppnare, anpassning i kök och badrum. Det borde enligt rådets mening anses som särskilt skäl. *Boverket* framhåller att när det gäller köp eller byte av bostad beviljas, enligt rådande praxis, den handikappade bidrag om det inte är fråga om omfattande eller kostnadskrävande anpassningsåtgärder. I sådana fall krävs således inte särskilda skäl. Förslaget innebär att även i dessa fall skall det finnas särskilda skäl för flyttningen. Detta ter sig som en väl hård inskränkning i möjligheten för handikappade att flytta till en ny bostad. I nuvarande tillämpning prövas om det finns särskilda skäl för valet av den nya bostaden och inte varför sökanden flyttar. Det bör vara den bidragssökandens ensak varför han väljer att flytta. Myndighetens prövning bör naturligtvis inriktas på den nya bostadens lämplighet.

Länsstyrelsen i Malmöhus län instämmer i förslaget att bidrag till anpassningsåtgärder medges vid nybyggnad och köp eller byte av bostad endast om det finns särskilda skäl. *Handikappinstitutet* menar att det bör vara självklart att en person som inte tidigare fått bostadsanpassningsbidrag ges möjlighet att lösa sin bostadssituation på bästa sätt, utan att vara bunden av sin befintliga bostad för att få bidraget. Enligt Handikappinstitutets mening bör huvudprincipen vara att bidrag skall lämnas såväl vid anpassning av befintlig bostad som när man flyttar till en annan bostad, dvs. vid nybyggnad, byte eller köp av bostad. Undantag skulle dock kunna göras för åtgärder som behövs på grund av att man flyttat till en uppenbart olämplig bostad, t.ex. bostad i flera plan, eller

om man utan skälig orsak flyttar från en väl fungerande bostad till en som kräver omfattande anpassningsåtgärder. I utredningen påpekas särskilt att det vid nybyggnad ofta krävs omfattande anpassningsåtgärder och att man bör välja en sådan bostad att anpassningsåtgärder kan minimeras eller undvikas. Handikappinstitutet anser att man vid nybyggnad inte skall behöva specialrita sitt hus, utan ha möjlighet att välja ett typhus och då få bidrag för merkostnaden för de anpassningsåtgärder som behövs på grund av handikappet. Självfallet skall man välja ett hus med så stor grundläggande tillgänglighet som möjligt för att minimera behovet av anpassningsåtgärder. *Kinda kommun* anför att det skall skrivas in klara regler för bidragsgivning vid byte av bostad i kommunen. Kommunen skall ha möjlighet att anvisa ledig, handikappanpassad lägenhet som alternativ till kostnadskrävande ombyggnad av annan bostad. *Ljusdals kommun* framhåller att vid köp eller byte av bostad bör kommunen ges möjlighet att göra en bedömning av fastighetens lämplighet samt att eventuellt finna alternativa lösningar för att ge en så ändamålsenlig bostad som möjligt för den funktionshindrade.

Staffanstorps kommun menar att bidrag borde begränsas till sökanden som ger kommunen möjlighet att göra en bedömning om behovet innan fastigheten inhandlas. Vid allergisaneringar bör krav kunna ställas på den sökande att bidrag endast kan erhållas om bostaden har en rökfri miljö, inget innehav av pälsdjur eller att på annat sätt utsätta den allergiskt drabbade för riskerna av en dålig miljö. *Torsby kommun* påpekar att det i detta sammanhang borde förtydligas vad som är särskilda skäl, t.ex. flyttning från annan kommun. *Ödeshögs kommun* framhåller att om den funktionshindrade bor i en bostad som med hjälp av bostadsanpassningsbidrag är anpassad för hans eller hennes behov, måste kunna krävas att personen bara medges bidrag för att byta till en annan bostad om det finns särskilda skäl för det. Det måste därför i lagen införas vissa tidsbegränsningar när det gäller möjligheterna att få nytt bostadsanpassningsbidrag vid nybyggnad samt köp eller byte av bostad. *Österåkers kommun* tillstyrker förslaget att det vid nybyggnad och vid köp eller byte av bostad endast skall lämnas bostadsanpassningsbidrag om det finns särskilda skäl. *HCK* anser att en integritetskränkande prövning av de individuella skälen för byte eller köp av bostad inte bör få förekomma. Såsom bostadsbeståndet ser ut i dag är det svårt för många funktionshindrade att vid flyttning få en lägenhet som från början fungerar väl i alla avseenden. Det är viktigt att inse att det inte bara är själva lägenheten som skall vara tillgänglig och användbar. Den måste ligga i ett område där den funktionshindrade personen kan ta sig fram och klara sina dagliga aktiviteter. *DHR* påpekar att den enskilde måste kunna välja bostadstyp, bostadsort och område av olika skäl. Redan i dag är valfriheten beskuren av gammalt bostadsbestånd, byggmissar och för låg nivå på den generella tillgängligheten. Som särskilda skäl bör räknas när den enskilde kan motivera sitt val av bostad med hänvisning till behov av parkering, möjligheter att installera behövliga inredningar i t.ex. kök, umgänge, närhet till kommersiell service eller social service, invand miljö, byte av miljö eller andra aspekter exempelvis att välja att

bo i villa. Vid det valet måste ett särskilt skäl kunna vara hur utbudet ser ut på orten. Ingen skall behöva tvingas flytta till en särskild boendeform, bostadstyp eller bostadsområde på grund av funktionshindret och att inte bidrag kan utgå.

SRF påpekar att det i anvisningarna för om- och nybyggnation inte finns något konkret krav som förbättrar orienterbarheten för dem som har ett orienteringshandikapp. Behovet av bostadsanpassningsbidrag minskar därför inte när en person med funktionshinder flyttar till ett nybyggt eller nyrenoverat område. Förbundet avvisar därför förslaget om begränsningar av bostadsanpassningsbidrag för personer som flyttar till nya bostäder eller av någon anledning vill byta bostad. *PRO* framför att flyttningar bland handikappade inte är särskilt vanliga, men när det finns skäl därför måste principen om valfrihet i boendet även gälla handikappade och bostadsanpassningsbidrag bör utgå även i den nya bostaden. *Svenska kommunförbundet* har inget att erinra mot förslaget att anpassningsbidrag skall utgå i samband med köp eller byte av bostad. *NHR* framhåller att funktionshindrade måste ha samma möjligheter att byta bostad och rätt att göra det av samma skäl som andra och påpekar att rätten att flytta och bosätta sig var som helst inom riket är grundlagfäst. Förbundet vänder sig därför mot resonemanget att man, om inte särskilda skäl föreligger, endast skall få flytta till en bostad där bostadsanpassningsbidrag inte krävs.

5 Återställningsbidrag

Promemorians förslag

Förutsättningarna för återställningsbidrag knyts enbart till de krav som ställs upp i 12 § lagförslaget.

Remissinstansernas förslag

Boverket poängterar att tidigare gavs återställningsbidrag för åtgärder som gjorts för att den funktionshindrade skall komma in i och ut ur bostaden och för att underlätta förflyttningen till och från huset eller inom tomten. Det fanns därför visst fog för att begränsa bidraget till bostadsrättslägenheter i flerbostadshus. Enligt förslaget skall återställningsbidrag lämnas i samma utsträckning som till hyreslägenheter och småhus som hyrs ut. Något skäl att begränsa bidraget till bostadsrättslägenheter i flerbostadshus torde därför inte finnas om utredningens förslag genomförs. Det kan dock starkt ifrågasättas om det är lämpligt att lämna återställningsbidrag beträffande åtgärder i bostadsrättslägenheter. Detta innebär nämligen en direkt värdeökning som tillkommer bostadsrättshavaren på samma sätt som ett återställningsbidrag beträffande egna hem skulle tillföra ägaren en värdeökning. Ett skäl som anförts

för ett utvidgat återställningsbidrag har varit den tidigare ringa efterfrågan på bidrag. Det torde kunna förväntas en kraftig tillströmning av ansökningar om förslaget genomförs. *Höörs kommun* framhåller att lagförslaget när det gäller återställningsbidrag har en minimigräns på 5 000 kr. Kommunen anser att detta är för högt och gränsen bör därför sättas vid 2 000 kr. *Ljusnarsbergs kommun* påpekar att syftet med återställningsbidraget är att fastighetsägare skall godkänna bostadsanpassningar. Några sådana omständigheter finns inte när det gäller småhus och bostadsrättslägenheter och återställningsbidrag bör därför inte beviljas för dessa grupper. *Älvkarleby kommun* anser att det främsta skälet till att återställningsbidrag finns är att få fastighetsägare att godkänna bostadsanpassningar. I bostadsrättsföreningar och egnahem finns inte något sådant skäl varför vi anser att någon utvidgning av bidraget inte bör ske. *FKFo* anser att en utvidgning av återställningsbidraget inte bör genomföras. Skälet för att återställningsbidraget infördes var att få fastighetsägare att ge sitt godkännande till anpassningar. I bostadsrättslägenheter och egnahem finns inte detta skäl. Kommunerna kan inte heller ställa krav på förmedling av denna typ av bostäder enligt 13 § i lagförslaget. Den situation som kan uppstå om möjligheter till bidrag för återställning skulle införas i dessa bostäder är att en köpare i efterhand kan kräva att en återställning skall göras. Föreningen anser att bostadsrättslägenheter och egnahem skall behandlas lika och att återställningsbidrag till dessa inte bör kunna utgå.

6 Kostnadsminimum vid reparationsbidrag

Promemorians förslag

Bostadsanpassningsbidrag skall utgå för reparation av utrustning som anskaffats med stöd av bidrag enligt lagen om bostadsanpassningsbidrag även om kostnaden understiger 400 kr.

Remissinstansernas svar

Karlskrona och *Kinda kommuner* föreslår att det införs en generell minimigräns för bostadsanpassningsbidrag som står i rimlig proportion till kommunernas administrationskostnader.

7 Standardhöjande åtgärder

Promemorians förslag

Med standardhöjande åtgärd avses en åtgärd som i väsentlig mån förbättrar husets eller bostadens funktioner. Bostadsanpassningsbidrag för

standardhöjande åtgärder lämnas endast om det finns särskilda skäl. Maximigränsen i fråga om bidrag för standardhöjande åtgärd slopas.

Prop. 1992/93:58
Bilaga 2

Remissinstansernas svar

Boverket påpekar att den definition på begreppet "standardhöjande åtgärder" som utredningen föreslår torde innebära en betydligt restriktivare tolkning än som nu är i praxis. Flera av de exempel på standardhöjande åtgärder som utredningen nämner i specialmotiveringen anses enligt nuvarande praxis i vissa fall inte utgöra sådana åtgärder. Detta gäller bl.a. uttalandet om tillbyggnad av ytterligare ett rum och inredning av vind eller garderob till bostads- och hygienutrymme. För att undvika en kraftig begränsning av bidragsgivningen jämfört med dagens situation behöver motiveringen i förslaget finslipas ytterligare. För bidrag för standardhöjande åtgärd krävs enligt nuvarande ordning bl.a. att åtgärden är av väsentlig betydelse för den funktionshindrade. Enligt förslaget bör de nuvarande förutsättningarna kunna tjäna som vägledning vid prövningen om särskilda skäl för bidrag föreligger. I enlighet med vad som tidigare ansetts gäller kravet på att anpassningsåtgärden skall vara nödvändig med hänsyn till funktionshindret för att bidrag över huvud taget skall beviljas. Kravet på väsentlig betydelse ter sig därför meningslöst. Om utredningen inte avser någon saklig förändring kan det ifrågasättas om inte bestämmelsen bör utfomas enligt nuvarande lydelse med ovan angivet undantag. Detta skulle betydligt underlätta tillämpningen och förhindra en restriktivare tolkning. *Handikappinstitutet* framför att åtgärder som tidigare inte ansetts som standardhöjande nu föreslås betraktas som sådana och därmed inte vara bidragsberättigade såvida det inte finns särskilda skäl. Som standardhöjande åtgärd föreslås nu räknas större tillbyggnad av fastighet (tidigare standardhöjande endast om behovet av anpassningsåtgärder skulle kunnat tillgodoses inom befintlig byggnad), tillbyggnad av rum (ansågs inte tidigare som standardhöjande om rummet ersatte ett tidigare rum som behövde tas i anspråk för annan anpassning), inredning av garderober o.d. till hygienutrymme (tidigare möjligt att flytta befintlig hygienfunktion från t.ex. över-eller källarplan till bottenplan genom anordnande av nytt handikappanpassat hygienrum, det finns ingen kommentar om att detta nya hygienrum inte fick anordnas i tidigare garderob). Institutet anser att detta innebär en försämring av bostadsanpassningsbidraget som inte är acceptabel.

Hallstahammars kommun konstaterar att någon motsvarighet till hittills gällande regel om maximibidrag för standardhöjande åtgärder inte föreslås. Begränsningen ligger endast i att särskilda skäl skall finnas för standardhöjande åtgärder. Avsikten med den borttagna begränsningen måste rimligtvis vara att personer som tidigare inte varit bidragsberättigade nu skall erhålla bidrag. Utan maximigräns kan därför ifrågasättas om inte kostnadsökningar för kommunerna uppstår, vilket strider mot kravet på reformens kostnadsneutralitet. *Höörs kommun* anser det positivt att begreppet "standardhöjande åtgärder" definieras i lagen och

att det anges att sådana åtgärder inte är bidragsberättigade om inte särskilda skäl föreligger. För att inte ge utrymme för olika tolkningar bör definitionen lyda: "Standardhöjande åtgärder definieras som en åtgärd som i väsentlig mån förbättrar husets eller bostadens funktioner eller som tillför huset eller bostaden nya funktioner." *Katrineholms kommun* påpekar att särskilda skäl kan förekomma vid olika tillfällen och att det sannolikt är nödvändigt att denna regel finns. Det torde emellertid inte vara ovanligt att en standardhöjande åtgärd väsentligt höjer en fastighets saluvärde. Detta kan föra med sig att enskilda kan tillgodoräkna sig en vinst vid försäljning av t.ex. en villafastighet och vinsten har direkt samband med de anpassningsåtgärder som vidtagits och för vilka bidrag har lämnats. Lagen bör kompletteras med regler om återbetalningsskyldighet då det är uppenbart att fastighetsägare gör en vinst vid försäljning och denna vinst har samband med de anpassningsåtgärder som gjorts och för vilka bidrag lämnats.

Torsby kommun framhåller att med "standardhöjande åtgärd" enligt lagförslaget skall avses en åtgärd som i väsentlig mån förbättrar huset eller bostadens funktioner. För att "anpassa standardhöjande" skall särskilda skäl föreligga. Kommunen anser att "väsentlig mån" är en alldeles för vag formulering. Det kommer att bli oändliga tolkningsfrågor. Kommunen menar att en åtgärd skall räknas som standardhöjande endast om bostaden tillförs en ny funktion. I dessa fall bör ombyggnadsstöd kunna utgå för nyinvestering. *Österåkers kommun* tillstyrker att bostadsanpassningsbidrag endast lämnas om det finns särskilda skäl. *Östhammars kommun* anser att ändringarna beträffande standardhöjande åtgärder är bra. *HCK* anser att definitionen av standardhöjande åtgärder måste bli tydligare. Det kan annars uppfattas som om alla anpassningar av en bostad för funktionshindrade blir en standardhöjande åtgärd. De åtgärder som vidtas för att bostaden skall fungera för den boende får inte betraktas som standardhöjande. I vissa fall kan det krävas omfattande ombyggnader av kök, badrum och entréer som är nödvändiga åtgärder för att bostaden skall fungera för t.ex. en boende med rörelsehinder och rullstolsburen. *SRF* påpekar att det är viktigt att det finns klara anvisningar för vad som menas med standardhöjande åtgärder. För vem är det standardhöjande, den övriga familjen eller den som är funktionshindrad?

FKFo anser att det är bra att begreppet "standardhöjande åtgärder" definieras i lagen och att det anges att sådana åtgärder inte är bidragsberättigade om inte särskilda skäl finns. Föreningen menar dock att definitionen inte tydligt täcker in situationer när nya funktioner tillförs en bostad. Organisationen föreslår därför ett tillägg så att en standardhöjande åtgärd definieras som en åtgärd som i väsentlig mån förbättrar husets eller bostadens funktioner eller som tillför huset eller bostaden nya funktioner. *NHR* betonar att det är betydelsefullt hur gränsdragningen görs. Det måste klargöras att de åtgärder som behövs för att bostaden skall fungera för den funktionshindrade aldrig får betraktas som standardhöjande åtgärder.

Promemorians förslag

Bostadsanpassningsbidrag och återställningsbidrag lämnas med ett belopp som motsvarar skälig kostnad för åtgärderna.

Remissinstansernas svar

DHR anser att texten i den gamla 7 § skall överföras till lagen om bostadsanpassningsbidrag. Konsekvensen befaras annars bli att de tjänstemän som tillämpar lagen inte beaktar hänsynen till hela familjen.

9 Fråga om förskottsbetalning

Promemorians förslag

Möjligheterna till förskottsbetalning slopas. I stället öppnas möjlighet att göra delbetalningar om flera entreprenörer är inblandade. Den nya bestämmelsen gäller även återställningsbidrag.

Remissinstansernas svar

Boverket konstaterar att enligt utredningen kan slutligt bidrag betalas ut i olika etapper. När en entreprenör har slutfört sitt arbete kan den delen slutregleras. I kombination med bestämmelsen om återkallelse av beslut innebär detta att sedan en delbetalning skett kan beslutet i den delen inte återkallas. Detta anser verket vara en dålig lösning. Det bör i stället finnas möjlighet för kommunen att bevaka att hela eller i vart fall väsentliga delar av projektet genomförs och på ett sätt som innebär en bra lösning för den funktionshindrade. En ordning med någon form av preliminär förskottsbetalning är därför avgjort bättre. *Staffanstorps kommun* menar att ansvar för upphandling av anpassningsåtgärder borde hanteras gemensamt av kommunen och den sökande. Många personer saknar kunskap därom, måste lita till mer eller mindre seriösa entreprenörer med kanske onödigt stora kostnader för åtgärden som följd. *NHR* framhåller att vid omfattande åtgärder som utförs av samma entreprenör kan det bli aktuellt med delbetalningar. Lagen måste ge möjlighet till detta. Det bör också finnas möjlighet att ersätta åtgärder som vidtagits innan beslut fattats. I de fall behovet av åtgärder är akut kan situationer uppstå där det är motiverat att betala i efterhand.

10 Länsbostadsnämndernas roll i fråga om verksamheten med bostadsanpassningsbidrag

Prop. 1992/93:58
Bilaga 2

Promemorians förslag

Länsbostadsnämnderna fränkopplas allt ansvar i fråga om verksamheten med bostadsanpassningsbidrag.

Remissinstansernas svar

Boverket framhåller att innan utredningen avslutades framkom vissa nya uppgifter beträffande länsbostadsnämndernas framtid. Med anledning av vad som sades i kompletteringspropositionen (prop. 1991/92:150 del 1, bil. 1:5) uttalade bostadsutskottet att "de kommande övervägandena bör göras med utgångspunkt från att ansvaret för de kvarvarande uppgifterna på regional nivå anförtros länsstyrelserna" (bet. 1991/92:BoU 23). Riksdagen har senare bifallit vad utskottet hemställt (rskr. 1991/92:343). Länsbostadsnämndernas framtid kan därför inte i sig utgöra skäl för en ändrad roll i fråga om bostadsanpassningsbidrag. I enlighet med vad utredningen anför bör dock kommunerna vara beslutande i alla ärenden om bostadsanpassningsbidrag, dvs. även s.k. kombinationsärenden. Frågor om räntebidrag kommer att prövas av regionala myndigheter. Rutiner för hur uppgifter om bostadsanpassningsbidrag skall lämnas till dessa myndigheter måste därför utarbetas.

11 Besvärsordningen

Promemorians förslag

Kommunens beslut enligt denna lag får överklagas hos länsrätten.

Remissinstansernas förslag

SHR påpekar att den föreslagna besvärsordningen kan riskera att handläggningstiden förlängs. Både kommunen och tillsynsmyndigheten *Boverket* kan besvära sig över domstolens beslut. En viktig fråga i sammanhanget är att kompetens kan bevaras och utvecklas hos berörda myndigheter. Det gäller framför allt att kunna vägleda om vad som skall anses vara skäligen åtgärd och kostnad. *SHR* anser att det borde finnas någon opartisk t.ex. Handikappinstitutet, som kan biträda vid uttolkning av lagen.

Boverket framhåller att utredningen har anfört tre skäl för att ändra besvärsordningen: 1.) Domstolsutredningens betänkande (SOU 1991:106 s 357), 2.) Att länsbostadsnämnderna sannolikt försvinner, 3.) En strävan att befria regeringen för prövning av enskilda förvaltningsärenden.

Utredningen har återopat ett uttalande av Domstolsutredningen till stöd för ändrad besvärssordning. Det återopade uttalandet avser emellertid en helt annan fråga än den nu aktuella och kan inte läggas till grund för hur besvärssordningen beträffande bostadsanpassningsbidrag skall bestämmas. Det återopade uttalandet avser frågan om sådana mål som redan nu prövas av de allmänna förvaltningsdomstolarna skall börja i lägsta domstolsinstansen eller om vissa avgränsningar bör göras. Av Domstolsutredningens sammanfattning (s 21) framgår att utredningen över huvud taget inte prövat frågan om några nya ärenden bör föras över från förvaltning till domstol. Boverket menar att det i och för sig skulle vara värdefullt att göra en översyn av om den nuvarande fördelningen mellan förvaltning och domstol är ändamålsenlig. Den analys av dagens förhållanden som krävs för detta är dock så omfattande att den måste anses ligga utanför ramen för denna utredning. En principiell utgångspunkt för verkets arbete har i stället varit att de förvaltningsärenden som idag prövas av förvaltningsdomstol skall underkastas sådan prövning även i framtiden. De av utredningen återopade två övriga skälen för ändring av besvärssordningen saknar också relevans. Som angetts ovan kommer det att finnas kvar regionala myndigheter och Boverket menar att något hinder för att befria regeringen från prövningen av ärenden om bostadsanpassningsbidrag naturligtvis inte föreligger. Detta har för övrigt skett redan i nu gällande räntebidragsförfattningar. Enligt Boverkets mening bör följande beaktas när det gäller besvärssordningen. Vid prövning av en ansökan om bostadsanpassningsbidrag krävs en lång rad lämplighetsbedömningar, där utgången är beroende av kunskaper inom områden som inte direkt behärskas av en domstols ledamöter. Det gäller bl.a. arbetsterapeutisk kunskap och erfarenhet samt kunskaper om byggnadsteknik, byggnadsekonomi, byggnaders inomhusmiljö och hälsoskydd. En uppenbar följd av utredningens förslag blir därför att parterna tvingas ta in omfattande sakkunnigutredningar och/eller att domstolen föranstaltar motsvarande utredningar. Det förstnämnda kommer bl.a. att innebära avsevärda rättegångskostnader för de enskilda funktionshindrade och medför också en uppenbar risk för att de inte förmår ta till vara sin rätt. Boverket framhåller vidare att av Domstolsutredningen (s. 54) framgår att en grundprincip som har tillämpats är att ärenden där prövningen i huvudsak går ut på att tillämpa rättsregler skall överklagas till regeringsrätten, medan prövningen av ärenden där prövningen gäller lämplighet eller annan mer skönsmässig bedömning skall överklagas i administrativ ordning. I de nu aktuella ärendena dominerar oftast lämplighetsbedömningen även om vissa juridiska bedömningar givetvis förekommer. De speciella kunskaper som lämplighetsbedömningarna kräver finns inom Boverket. Med hänsyn härtill, och då även den juridiska kompetensen som krävs finns inom verket, bör verket också fortsättningsvis vara överklagandeinstans. En sådan ordning ger också Boverket de bästa möjligheterna att utöva tillsyn över kommunernas bidragsverksamhet och att fortlöpande följa upp effekterna av regelsystemet, inkl. de egna tillämpningsföreskrifterna. Enligt utredningen skall överprövning ske i tre domstolsinstanser. I många fall kommer detta att innebära mycket

segdragna processer, där kommunalekonomiska övervägande ibland ställs mot enskilda funktionshindrades behov av snabb hjälp. Samtidigt är det nödvändigt att ärendena kan föras upp till en prejudikatinstans, varför regeringsrätten inte kan skäras av. I enlighet med vad som sagts ovan bör Boverket vara överklagandeinstans och regeringen befrias från prövningen. Detta innebär en överprövning av kommunens beslut i två instanser. En sådan ordning framstår som mycket rimlig. Den innebär också det effektivaste sättet att utöva tillsyn över kommunernas bidragsverksamhet. Den löser även de samordningsproblem som uppstår då bostadsanpassningsbidraget kombineras med statligt räntebidrag. Ett alternativ till ren förvaltningsprövning är att den kombineras med domstolsprövning. Ett sådant alternativ är att kommunens beslut kan överklagas till Boverket och verkets beslut sedan kan prövas av domstol. En sådan lösning innebär att domstolen får bättre underlag för prövningen än vid en ren domstolsprövning. Om Boverkets beslut beträffande bostadsanpassningsbidrag skall överklagas till domstol ter det sig naturligtast att beslutet överklagas till kammarrätt. Bostadsanpassningsbidraget utgör inte sådana massärenden som t.ex. kriminalvårdsmål som domstolsutredningen vill överföra till länsrätt. I utredningen om bostadsanpassningsbidrag föreslås att Boverket och kommunen får inträda som part. Boverkets roll måste dock framledes även vara att med sin expertkunskap göra en rimlig avvägning mellan det allmännas intresse (ofta kommunens ekonomi) och den enskildes intresse av rimligt bistånd för att möjliggöra ett självständigt liv i eget boende. Boverket och kommunen har därför ofta olika utgångspunkter. Det lämpliga av att det så att säga finns tre parter i samma ärende kan starkt ifrågasättas. *Statskontoret* tillstyrker utredningens förslag att ärenden om bostadsanpassningsbidrag får överprövas i domstol. Det nya förfarandet bör tillämpas så snart som möjligt. När det gäller förslaget om besvärordning skiljer sig emellertid Statskontorets uppfattning från det redovisade förslaget. I Domstolsutredningens betänkande (SOU 1991:106) Domstolarna inför 2000-talet föreslås en tvåpartsprocess i förvaltningsmål, vilket saknar motsvarighet i gällande rätt. Ett likartat förslag avvisades av regeringen för några år sedan med bl.a. motiveringen att förslaget skulle innebära ett onödigt tungrott förfarande utan några påtagliga rättssäkerhetsvinster. Domstolsutredningen anmäler också (s. 505) liknande farhågor. I Socialdepartementets promemoria redovisas inte heller några tungt vägande skäl för tvåpartsprocess vid överprövning av ärende angående bostadsanpassningsbidrag. Mot den bakgrunden är Statskontoret närmast berett att avstyrka den föreslagna förändringen med tvåpartsprocess vid överklagande i domstol av beslut om bostadsanpassningsbidrag. Enligt Statskontoret synes de processrättsliga frågorna angående bostadsanpassningsbidrag behöva beredas ytterligare.

Kammarrätten i Jönköping förmodar att flertalet ärenden om bostadsanpassningsbidrag är av individuell natur där behovet av anpassningsåtgärder får bedömas från fall till fall med hänsyn till funktionshindrets art, den handikappades personliga förutsättningar, bostadens beskaffenhet etc. Detta skulle i och för sig kunna tala mot att ärendena blir

föremål för prövning av förvaltningsdomstol. Under förutsättning att den nuvarande länsbostadsnämndsorganisationen avvecklas och den kvarvarande regionala bidragsadministrationen förs över till länsstyrelserna vill kammarrätten emellertid inte motsätta sig den föreslagna besvärordningen. Att länsrätten därvid blir första instans ligger i linje med den utveckling som i dag sker vad gäller domstolsprövning av förvaltningsärendena. *Länsrätten i Östergötlands län* har vid sin granskning lagt huvudvikten vid de formella frågorna och har i sak ingen erinran mot förslaget. Eftersom det är fråga om en betydande ekonomisk rättighet för människor med funktionshinder, är det lämpligt att överklagande kan ske hos en allmän förvaltningsdomstol. Länsrätten utgår vid sin bedömning från att domstolsutredningens förslag till domstolsorganisation i stort sett godtas. Lagförslaget bör dock förtydligas på en del punkter, främst när det gäller förfarandet vid kommunens handläggning. Länsrätten påpekar vidare att lagförslaget har anknytning till det ansvar för äldre människor och människor med handikapp som kommunen har enligt socialtjänstlagen. De allmänna förvaltningsdomstolarna är väl förtrogna med tillämpningen av den lagen. Det är därför naturligt att överklaganden sker hos dessa domstolar även beträffande bostadsanpassningsbidrag. Det vore, inte minst för enskilda bidragssökande, klargörande om en hänvisning fanns till domstolsförfarandelagen. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* tillstyrker utredningens förslag att förvaltningsmyndigheternas prövning och beslut skall kunna överprövas av domstol. Det är rimligt att kommunen som beslutande också har möjlighet att inträda som part i domstolsprocessen och kunna överklaga domstolens beslut. Behovet av att även tillsynsmyndigheten, Boverket, skall ha en lagstadgad rätt att överklaga domstolars beslut ifrågasätts däremot. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* tillstyrker förslaget att förvaltningsdomstolarna skall pröva överklagningarna. Det är länsstyrelsens erfarenhet att förvaltningsdomstolar i dag har vana och rutin i handläggning av besvärssärenden som rör enskilda människors hjälpbehov. Länsstyrelsen anser inte att kommunen skall ta ställning som part i överklagningsärendena, eftersom detta inte går att förena med kravet på opartiskhet.

Torsby kommun framhåller att, för att Boverket skall kunna sköta uppgifterna som tillsynsmyndighet, kommunens beslut bör kunna överklagas till Boverket i första hand. *Ängelholms kommun* ifrågasätter om länsrätterna har den erfarenhet och kunskap som erfordras för prövning av anpassningsåtgärder, som ställer krav på både byggnadstekniskt kunnande och kunskaper om olika funktionsinskränkningar. *HCK* anser att den föreslagna besvärordningen innebär en begränsning av den enskildes möjligheter att via överklagning hävda sina intressen. Inom länsrätten finns oftast inte den breda kunskap som krävs för att rätt bedöma ett ärende om bostadsanpassning. Det är därför angeläget att den kompetens som finns hos Boverket bevaras. *HCK* anser därför att överklagande av bostadsanpassningsbidrag skall behandlas av Boverket. *DHR* ser en risk i att kommunen både skall hjälpa den enskilde kommuninnevärdaren som vill överklaga ett kommunbeslut och samtidigt vara den rättsliga motparten.

Promemorians förslag

Boverket bedriver också i fortsättningen denna verksamhet och utfärdar behövliga anvisningar i enlighet med regeringens beslut.

Remissinstansernas svar

Boverket framhåller att till denna verksamhet utbetalas statliga medel. Kostnader i samband med återanvändning skall så långt det är möjligt räknas in i det bostadsanpassningsbidrag som beviljas den som övertar anordningen. Med hänsyn till att bostadsanpassningsbidraget skall betalas av kommunen kommer det att finnas ett mycket starkt incitament för att för över så mycket som möjligt till den statligt finansierade verksamheten. Det framstår därför som mindre lämpligt med två olika bidragssystem. Det kan vidare noteras att regeringen i kompletteringspropositionen (prop. 1991/92:150 bil II s. 105 uttalat att även bidraget beträffande återanvändning av lyftanordningar skall avvecklas. Utredningen strider alltså mot detta uttalande.

13 Övrigt

Remissinstanserna har även berört frågorna om tillsyn, övergångsbestämmelser, information m.m. i sina svar.

Socialstyrelsen framhåller vikten av att informationen om bostadsanpassningsbidrag förbättras. Av Socialstyrelsens rapport 1992:8 "Unga förtidspensionärer" framgår att nästan hälften av dem som anser att deras bostad skulle behöva anpassas inte har sökt bostadsanpassningsbidrag. *Boverket* anser att utredningens förslag om övergångsbestämmelser kommer att leda till stora tveksamheter och framstår därför som mycket olämpligt. Brytpunkten bör klart preciseras, lämpligen till ansökan eller beslut. Enligt övergångsbestämmelserna skall äldre bestämmelser gälla i fråga om överklagande av *den* myndighetens beslut. Äldre bestämmelser skall således bara gälla i närmast högre instans. Om ett "förfarande" inletts hos kommunen skall äldre bestämmelser tillämpas av länsbostadsnämnden men Boverket ställer sig frågande till vad som händer vid ett överklagande av nämndens beslut. Skall ytterligare prövning avskäras? Skall Boverket pröva ärendet? Förslaget i denna del framstår som oklart.

Statskontoret framför beträffande tillsynsansvar att frågan kan ses ur två aspekter. Enligt vad verket erfarit handläggs ärenden om bostadsanpassningsbidrag inom kommunerna av antingen byggnadskontoret eller socialkontoret. Med beaktande av kommunernas byggnadstekniska bedömningar och byggkostnadsberäkningar i samband med anpassningåtgärder synes Boverket med sitt ansvar för byggnadsnormer vara lämplig tillsynsmyndighet. Å andra sidan tillhör dessa ärenden med sin nära

anknytning till äldre- och handikappvården sådana frågor inom det sociala välfärdssystemet, som Socialstyrelsen har tillsynsansvar för i landet. Mot denna bakgrund kan ifrågasättas, om inte Socialstyrelsen bör vara tillsynsmyndighet även i fråga om bostadsanpassningsbidrag. Frågan kan enligt Statskontorets uppfattning övervägas vidare i samband med översynen av Boverket. Statskontoret anser att innehåll och omfattning av tillsynsansvaret när det gäller bostadsanpassningsbidrag bör preciseras närmare. En tyngdpunkt i detta ansvar bör ligga på uppföljning av kommunernas tillämpning av regelverket avseende bostadsanpassningsbidrag med beaktande av att funktionshindrade personers intressen tillvaratas. *Kammarrätten i Jönköping* framför att övergångsbestämmelsen i punkten 4 är otydlig. Bestämmelsen bör i stället knyta an till tidpunkten för ansökan. *Länsrätten i Östergötlands län* anser att övergångsbestämmelserna bör förtydligas på så sätt att de ansökningar som ingivits före ikraftträdandet skall prövas enligt de äldre författningarna. Om förmedlingsorganen och länsbostadsnämnderna skall upphöra, bör anges vilka organ som därefter skall pröva ansökningarna. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* vill framhålla behovet av en regional statlig tillsyn, vilken med fördel kan åvila länsstyrelsen. Enligt länsstyrelsens mening kan det vara rimligt att överväga möjligheterna till en ekonomisk behovsprövning, särskilt när det gäller standardhöjande åtgärder.

Länsstyrelsen i Norrbottens län vill framhålla att det är angeläget att det finns en statlig tillsyn av verksamheten och överklagningsmöjligheter för den enskilde som sökt bidrag. *Hallstahammars kommun* anser att det behövs ett klarläggande rörande punkt 4 i övergångsbestämmelserna. Det bör preciseras vad som menas med att förfarandet har inletts vid en viss myndighet. I sammanhanget är det också av intresse vilket statsbidragssystem som skall tillämpas på ett sådant ärende. *Karlskrona kommun* anser att lagförslaget bör kompletteras med att kommunen har rätt att anvisa lägenhet för vilken kommunen utbetalat bostadsanpassningsbidrag med en summa överstigande två basbelopp till annan person med funktionshinder. *Kinda kommun* föreslår att statsbidraget till bostadsanpassning skall vara specialdestinerat och ersätta kostnaderna med 100 %. *Ljusdals kommun* menar att allergiproblematiken bör ytterligare belysas då dessa ärenden är svåra att bedöma. Ett lägsta bidragsbelopp bör införas då administrationskostnaden i många fall överstiger anpassningsåtgärden. *Ljusnarsbergs kommun* anser att kommunen borde få rätt att kräva att insätta hjälpmedel som går att återanvända får tas tillbaka när de inte längre används eller vid avflyttning. Kommunen borde ha rätt att skriva ut skuldebrev och ta ut inteckningar i de fall större ombyggnader utföres i egna hem. Hela eller delar av beloppet skulle då kunna krävas tillbaka vid en försäljning. *Torsby kommun* framför att Boverket bör bli tillsynsmyndighet och därmed utforma och utge blanketter, samla in och ge ut dokumentation såsom handbok, statistik, överklagande etc. *Älvkarleby kommun* framför att för att kunna göra en enhetlig bedömning av allergiärenden borde en som har kontinuerlig kontakt med allergimottagningarna, en arbetsterapeut vara ansvarig för

förslag om åtgärder. Vid allergisaneringarna bör krav kunna ställas på den sökande att bidrag endast kan erhållas om bostaden har en rökfri miljö, inget innehav av pälsdjur eller på annat sätt utsätter den allergiskt drabbade för riskerna av en dålig miljö. Kommunen anser vidare att Boverket även fortsättningsvis skall ge ut sina riktlinjer i form av "BAB – Handbok för bostadsanpassningsbidraget" som ett fylligt komplement till lagen.

PRO är ytterst tveksam till om Boverket kan klara av tillsynsverksamheten över hela landet. PRO förväntar sig att tillsynsmyndigheten uppmärksammar att handläggningen av bostadsanpassningsbidrag måste vara enhetlig och rättvis över hela landet. PRO anser att anpassningsåtgärder som syftar till att ge även vårdpersonal en väl fungerande arbetsmiljö bör vara bidragsberättigade. 7 § 1 bör kompletteras med "åtgärder som har samband med den funktionshindrades behov av *omvårdnad*, rehabilitering...". *Sveriges pensionärsförbund* framhåller att det föreliggande förslaget kommer att medföra betydande orättvisor mellan sökanden i olika kommuner. Boverkets roll som tillsynsmyndighet måste därför stärkas genom att boverkets anvisningar blir bindande för kommunerna. *Svenska kommunförbundet* vill starkt understryka vikten av att Boverkets föreskriftsrätt starkt begränsas. Det är också angeläget att verket i god tid före årsskiftet 1992/93 utarbetar de föreskrifter som skall gälla och att dessa skall finnas tillgängliga i samtliga kommuner.

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 oktober 1992	8
1 Inledning	8
2 Allmän motivering	9
2.1 Nuvarande ordning	9
2.2 Allmänna utgångspunkter	10
2.3 En ändrad lagstiftning om bostadsanpassningsbidrag	
m.m.	13
2.3.1 Allmänt om regleringen	13
2.3.2 Bidragsberättigade	14
2.3.3 Bidragsberättigande åtgärder	17
2.3.4 Bostadsanpassningsbidrag vid nybyggnad och köp eller byte av bostad	18
2.3.5 Återställningsbidrag	20
2.3.6 Kostnadsminimum vid reparationsbidrag	20
2.3.7 Standardhöjande åtgärder	21
2.3.8 Skälig kostnad	22
2.3.9 Fråga om förskottsbetalning	23
2.3.10 Länsbostadsnämndens roll i fråga om verksamheten med bostadsanpassningsbidrag	24
2.3.11 Besvärsordningen	25
2.3.12 Återanvändning av lyftanordningar m.m.	27
2.3.13 Kostnaderna för verksamheten	28
2.3.14 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	28
3 Upprättade lagförslag	29
4 Specialmotivering	29
4.1 Förslaget till lag om bostadsanpassningsbidrag m.m.	29
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	36
5 Hemställan	36
6 Beslut	36
Bilaga 1 Sammanfattning av departementspromemorian Bostadsanpassningsbidrag m.m. (Ds 1992:52)	37
Bilaga 2 Remissammanställning	38

